

Σχέδιο δράσης για την πρόληψη ή/και την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων κάθε είδους, την ανάδειξη της σημασίας της διαφορετικότητας και την καταπολέμηση της βίας στα σχολεία

7085/14-05-2010 Απόφαση έγκρισης εκτέλεσης του έργου

20213/29-10-2010 Απόφαση ανάθεσης του έργου

- I-RED ΙΔΙΕΤΕΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ για τα ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, την ΙΣΟΤΗΤΑ & την ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠΕΚΔΙΒΙΜ του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πρότυπο Υλικό

Αναλυτική παρουσίαση προγραμμάτων και δράσεων για τη διαφορετικότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη βία και την Αντιρατσιστική αγωγή

Απρίλιος 2012

Σχέδιο Δράσης – Πρότυπο Υλικό

Αναλυτική παρουσίαση προγραμμάτων και δράσεων για τη διαφορετικότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη βία και την Αντιρατσιστική αγωγή

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	6
COMPASS - Συμβούλιο της Ευρώπης(2002)	7
Πρώτα βήματα. Εγχειρίδιο για τη Βασική Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα - Διεθνής Αμνηστία (2007)..	9
Η διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων - Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών(2005)	10
Δραστηριότητες στηριγμένες σε εκπαιδευτικές προτάσεις της Unicef	11
Ασκήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο πλαίσιο της Φυσικής Αγωγής - πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ	12
ΒΙΑ ΚΑΙ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ	14
Δραστηριότητες στην τάξη για την πρόληψη του εκφοβισμού και της βίας μεταξύ των μαθητών. Εγχειρίδιο εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου (2011)	14
Η σχολική διαμεσολάβηση. Εκπαιδύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού. Βάσω Αρτινοπούλου (2010)	16
Πρόγραμμα ελέγχου των συγκρούσεων: «Εγώ» και «Εσύ» γινόμαστε «Εμείς» - Σοφία Τριλίβα & Giovanni Chimienti (1998)	17
Παιχνίδια-δραστηριότητες συνεργασίας, επίλυσης συγκρούσεων - Καραμπέρη- Τζουριάδου, Ε. & Πανταζή, Σ. (2004).	19
Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Daphne III	21
ΕΘΝΟΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ	22
Διαπολιτισμικό εργαστήριο. Υποδοχή, επικοινωνία και αλληλεπίδραση σε πολυπολιτισμικό εκπαιδευτικό περιβάλλον - Anna Aluffi Pentini (2005)	22
Καταπολεμώντας τις προκαταλήψεις. Παιδαγωγικά εργαλεία. - Derman-Sparks Louise (2005)	23
Οδηγός αντιρατσιστικής εκπαίδευσης - Τσιάκαλος Γιώργος (2012)	24
Ούτε καλύτερος, ούτε χειρότερος, απλά διαφορετικός! - Σοφία Τριλίβα, Τάνια Αναγνωστοπούλου, Σοφία Χατζηνικολάου (2008)	26
Πολυπολιτισμικότητα και εκπαιδευτικός ρατσισμός - Οδυσσέας Ευαγγέλου και Νίκη Κάντζου (2005)	28

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Διαδίκτυο και διαπολιτισμική εκπαίδευση - Οδυσσέας Ευαγγέλου και Νίκη Κάντζου (2008)	29
Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο - Χρυσή Κατζηχρήστου (2011)	30
Ιστορίες για να ονειρεύεσαι.. παιχνίδια για να μεγαλώνεις - Φιλίππου Δ. Καραντάνα Π. (2010)	32
Έξω οι μαύρες κότες! Δραστηριότητες για τη διδασκαλία της διαφορετικότητας - Παναγιώτης Αγγελίδης, Αντωνία Μιχαηλίδου, Τασούλα Στυλιανού (2006)	33
“All different all equal” - Education pack - European Youth Center, Council of Europe (1995)	34
Domino - A manual to use peer group education as a means to fight racism, xenophobia, anti-Semitism and intolerance. Council of Europe (1996)	36
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	37
Εφαρμογή Προγραμμάτων που προωθούν την ισότητα στην κοινωνία - ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ	37
Οδηγός διαπολιτισμικής μουσικής εκπαίδευσης - Γιώργος Σακελλαρίδης (2010)	39
“Μυρωδιά από κακάο” - Περσεφόνη Σέξτου	40
"Εσύ όπως κι Εγώ - εξερευνώντας τη διαφορετικότητα μέσα από το θέατρο" - Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση	41
Ειρήνη - Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.....	42
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΕΑΕΚ/ΕΣΠΑ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ	43
«Εκπαίδευση των παιδιών της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Θράκη, (1997-2007)	43
Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών - Πρόγραμμα ΕΣΠΑ (2010-2013)	45
ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ.....	46
"Διαπολιτισμικές Εκπαιδευτικές Δράσεις στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με ενίσχυση των Διακρατικών Συνεργασιών" "Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	46
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ	48
ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	51
ΙΣΟΤΗΤΑ ΦΥΛΩΝ	53
ΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - Εγχειρίδιο για το διδακτικό προσωπικό των νηπιαγωγείων.....	53

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για την προώθηση της ισότητας των φύλων στο σχολείο: Βιβλίο - εγχειρίδιο για τους/τις εκπαιδευτικούς (2007)	54
ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ (2005-2007)	56
ΘΡΗΣΚΕΙΑ	58
Συμβούλιο της Ευρώπης. Θρησκευτική ετερότητα και διαπολιτισμική εκπαίδευση: ένα βοήθημα για τα σχολεία	58
Ο θεός ο δικός μου, ο δικός σου. Πολιτισμός, εκπαίδευση, ετερότητα. Έρευνα για τη διαπολιτισμική επικοινωνία.....	59
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	60
« Όλοι διαφορετικοί όλοι ίσοι».....	60
ΨΥΧΙΚΗ ΑΣΘΕΝΕΙΑ	61
«ΑΝΤΙ-ΣΤΙΓΜΑ» - Πρόγραμμα κατά του Στίγματος των Ψυχικών Διαταραχών	61
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ	62
ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα)	62
Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών για ευάλωτες ομάδες.	62
ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	63
Ταινία «Οι μικροί άλλοι» του Νίκου Δροσάκη	63
Ντοκιμαντέρ - Τσιγγάνοι καταυλισμού Ν. Αλικαρνασσού"	63
“Ειρήνη”.....	63
Virtual School	64
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ	66
Οδηγίες για συνεργασία με γονείς	66
Οδηγίες για τη δημιουργία ενταξιακού πλαισίου στη σχολική τάξη	67
Οδηγίες για εναλλακτική αξιολόγηση αλλόγλωσσων μαθητών	67
Οδηγίες για αναγνώριση στερεοτύπων και σεξιστικής γλώσσας στα παιδικά βιβλία και τα σχολικά εγχειρίδια	67

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Οδηγίες και ενημέρωση για τον θεσμό του σχολικού διαμεσολαβητή στην καταπολέμηση της βίας και του εκφοβισμού στα σχολεία	68
Οδηγίες για την ανεύρεση παιδικών βιβλίων σχετικών με τη διαφορετικότητα και τα δικαιώματα του παιδιού	68
Τρόπος αντιμετώπισης ανάπηρων παιδιών και των γονέων τους.....	68
Υλικό για τη διδασκαλία του Ολοκαυτώματος	68
Ασκήσεις για την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών στη διαφορετικότητα και τις προκαταλήψεις	68
Οδηγίες για την αξιολόγηση εκπαιδευτικών παρεμβάσεων.....	69
Οδηγίες για την εκμάθηση τεχνικών βιωματικής μάθησης και δυναμικών ομάδας.....	69
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	70

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

COMPASS - Συμβούλιο της Ευρώπης(2002)

Ένα εγχειρίδιο εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για νέους και νέες

Ελληνική μετάφραση (2010) διαθέσιμη από
http://www.arsis.gr/2010_09_05%20compass.pdf
http://www.arsis.gr/compass_edition_gr.pdf

Ταυτότητα

Από το 2000 το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει αναπτύξει ένα Πανευρωπαϊκό Πρόγραμμα Νεολαίας για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Το COMPASS αναπτύχθηκε από μια διεθνή διεπιστημονική ομάδα και συνέβαλε ουσιαστικά σε αυτό το πρόγραμμα. Αυτό το βιβλίο δεν είναι πανάκεια ούτε οδηγός που θα πρέπει να ακολουθηθεί τυφλά με στόχο την αποφυγή των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προσφέρει όμως μια ποικιλία δημιουργικών τρόπων με τους οποίους οι έφηβοι και οι ενήλικοι νέοι/νέες, μαζί με αυτούς και αυτές που εργάζονται στην τυπική και τη μη τυπική εκπαίδευση, μπορούν να μάθουν να χειρίζονται προβλήματα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπου κι αν αυτά ανακύπτουν.

Κεφάλαιο 1: Εξοικειώνει τον αναγνώστη με την έννοια της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα . Θα πρέπει να παρακινήσει, να εμπνεύσει και να ενημερώσει τον αναγνώστη πώς μπορεί να χρησιμοποιήσει καλύτερα το COMPASS και τις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις του.

Κεφάλαιο 2: Είναι μια συλλογή από 49 δραστηριότητες διαφόρων επιπέδων δυσκολίας, που καλύπτουν διαφορετικές θεματικές ενότητες και αφορούν διάφορους τύπους δικαιωμάτων. Παραπομπές υπάρχουν προς αντίστοιχες δραστηριότητες των Alien 93, Domino και Εκπαιδευτικό Πακέτο.

Κεφάλαιο 3: «Αναλαμβάνοντας Δράση». Το κεφάλαιο αυτό δίνει ιδέες και συμβουλές σε αυτούς που θα ήθελαν να γίνουν πιο ενεργοί στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κεφάλαιο 4: Παρέχει ουσιαστικές πληροφορίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, για τα διεθνή πρότυπα και ντοκουμέντα.

Κεφάλαιο 5: Επιπρόσθετες βασικές γνώσεις σχετικές με τις θεματικές ενότητες.

Παραρτήματα: Περιέχει βασικές πληροφορίες για νομικά κείμενα, και τη σύνδεση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τον νόμο.

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού, Γυμνάσιο, Λύκειο. Για τα μικρότερα παιδιά υπάρχει το compasito το οποίο, όμως, δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά.

Στόχος

Η εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα με την ενεργό συμμετοχή των μαθητών σε πλαίσια τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης. Έμφαση στο τρίπτυχο γνώση και κατανόηση (α), την ανάπτυξη δεξιοτήτων και κριτικής σκέψης(β) και αλλαγή στάσεων και συμπεριφοράς (γ).

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Μέθοδος

Χρησιμοποιείται μεγάλη ποικιλία βιωματικών μεθόδων, κυρίως προσομοιώσεις και παιχνίδι ρόλων. Οι ασκήσεις διαβαθμίζονται ανάλογα με τον βαθμό δυσκολίας τους.

Οδηγίες

Δίνονται λεπτομερείς οδηγίες για κάθε άσκηση. Πολλές ασκήσεις είναι πολύπλοκες.

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΝΑΙ

Παρατηρήσεις

Πλούσιο σε όγκο και ποικιλία υλικό, με σύνθετες ασκήσεις.

Προσπάθεια σύνδεσης της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα με τα σχετικά τοπικά και παγκόσμια ζητήματα, όπως την ανάπτυξη, το περιβάλλον, τις διαπολιτισμικές σχέσεις και την ειρήνη. Περιλαμβάνει ασκήσεις και σε θέματα ισότητας φύλου, φτώχειας και μια άσκηση για τον σεξουαλικό προσανατολισμό.

Οι ασκήσεις χρειάζονται προσεκτική προετοιμασία του εκπαιδευτικού και πιθανόν προσαρμογή της άσκησης στις συγκεκριμένες ανάγκες της τάξης και την ελληνική πραγματικότητα για να είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικές.

Περιλαμβάνει λεπτομερείς οδηγίες για τους εκπαιδευτικούς που αφορούν τη βιωματική μάθηση.

Πρώτα βήματα. Εγχειρίδιο για τη Βασική Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα - Διεθνής Αμνηστία (2007)

Αθήνα: Πατάκης

Διαθέσιμο και από την ιστοσελίδα

<http://nipiagogoi.gr/anthropina-dikaiomata.pdf>

Γενικές πληροφορίες για πώς να διδάξουμε στην τάξη:

<http://www.amnesty.org.gr/how-to-start-a-training-program-for-human-rights-in-my-class>

Ταυτότητα

Το εγχειρίδιο απευθύνεται σε δασκάλους και όσους δουλεύουν με νέους ανθρώπους και επιθυμούν να εισάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στις εκπαιδευτικές πρακτικές τους.

Περιλαμβάνει δραστηριότητες χωριστά για τα μικρότερα και τα μεγαλύτερα παιδιά. Δίνει λεπτομερείς οδηγίες για τη μεθοδολογία και την αξιολόγηση του προγράμματος καθώς και ένα παράδειγμα Εργαστηρίου Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Απευθύνεται σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης

Στόχος

Η διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο

Μέθοδος

Χρησιμοποιείται μεγάλη ποικιλία μεθόδων, όπως:

Ζωγραφική, κινούμενα σχέδια, φωτογραφίες, βίντεο

Παιχνίδι ρόλων, σχέδια εργασίας, εφημερίδες, συνέντευξη

Καταιγισμός ιδεών, συζήτηση, υποβολή ερωτήσεων, λεκτικός συνειρμός, αναδημιουργία πληροφοριών

Οδηγίες

Δίνονται λεπτομερείς οδηγίες σε κάθε δραστηριότητα

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΝΑΙ

Αξιολόγηση

Δεν δίνονται δεδομένα αξιολόγησης

Παρατηρήσεις

Καλοφτιαγμένο υλικό σε καλή μετάφραση που καλύπτει πλήρως τον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων - Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (2005)

Διδασκαλία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Μτφρ- Επιμ: Ε. Αργυροπούλου). Αθήνα: Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

Ταυτότητα

Εγχειρίδιο που απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων. Το πρώτο κεφάλαιο ασχολείται με τις βασικές αρχές προς την διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο. Το δεύτερο κεφάλαιο εστιάζει στην εφαρμογή ασκήσεων στο νηπιαγωγείο και στις πρώτες τάξεις του δημοτικού ως προς το κλίμα της σχολικής τάξης και τις μεθόδους. Το τρίτο κεφάλαιο εστιάζει στις θεματικές που ενδείκνυται να αναπτυχθούν στις τελευταίες τάξεις του δημοτικού και στο γυμνάσιο, γίνεται αναφορά σε ασκήσεις που μπορούν να εφαρμοστούν. Στο τελευταίο κεφάλαιο υπάρχουν πηγές πληροφόρησης για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων

Στόχος

Η εκπαίδευση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης

Μέθοδος

Χρησιμοποιείται μια ποικιλία μεθόδων, όπως καταιγισμός ιδεών, μελέτες περιπτώσεων, συζητήσεις, εικαστικές δημιουργίες, εκδρομές, συνεντεύξεις, projects, προσομοιώσεις και παιχνίδια ρόλων.

Οδηγίες

Δίνονται οδηγίες για την εφαρμογή της κάθε μεθόδου και την κάθε άσκηση

Αναστοχαστικές ερωτήσεις

Υπάρχουν ερωτήσεις για πολλές ασκήσεις

Αξιολόγηση

Δίνονται οδηγίες για το πώς να αξιολογηθούν οι δραστηριότητες

Παρατηρήσεις

Το υλικό εστιάζει στην απόκτηση δεξιοτήτων, την διεύρυνση των γνώσεων και την αλλαγή ή / και επεξεργασία των στάσεων των παιδιών. Δίνονται γενικές οδηγίες για τη μεθοδολογία που ακολουθεί ο εκπαιδευτικός και ο σκοπός, η μαθησιακή σημασία, ο χρόνος για το κάθε βήμα της άσκησης, τι χρειάζεται ο εκπαιδευτικός, πώς να εφαρμοστεί και ερωτήσεις για την αξιολόγηση ή και τον αναστοχασμό. Για πολλές ασκήσεις δίνονται και επιλογές αλλαγής ή εναλλακτικής εφαρμογής που επιτρέπουν στον εκπαιδευτικό να προσαρμόσει την άσκηση σύμφωνα με τις ανάγκες της τάξης του.

Δραστηριότητες στηριγμένες σε εκπαιδευτικές προτάσεις της Unicef

Fountain Susan (1994) Δικαιώμά μου, Ένας πρακτικός οδηγός για να μάθουμε για τη σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού.

Unicef

<https://sites.google.com/site/ekpaideuse2011/home/gia-ta-dikaiomata-tou-paidiou>

Ταυτότητα

Το υλικό αποτελείται από 9 δραστηριότητες που συσχετίζονται με τα δικαιώματα του παιδιού. Οι δραστηριότητες αυτές είναι:

Επιθυμίες και ανάγκες
Τα Δικαιώματα του Παιδιού
Στατιστική κατάταξη
Το τεστ- για το δικαίωμα στη μόρφωση
Αλληλένδετα δικαιώματα
Διαφορές Αντίληψης
Παιχνίδι καρτών για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις
Τι μπορούμε να κάνουμε; Σχέδιο δράσης
Ανάλυση πεδίου επιρροής παραγόντων

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Δημοτικό

Στόχος

Η διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο

Μέθοδος

Συμμετοχική διαδραστική εργασία σε дуάδες και μικρές ομάδες

Οδηγίες

Δίνονται λεπτομερείς οδηγίες σε κάθε δραστηριότητα

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΝΑΙ

Αξιολόγηση

Δεν δίνονται δεδομένα αξιολόγησης

Παρατηρήσεις

Οι δραστηριότητες είναι απλές και εύκολα εφαρμόζονται στην τάξη, εμπεριέχουν συνεργασία, παιχνίδι και ομαδική συζήτηση.

Ασκήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο πλαίσιο της Φυσικής Αγωγής - πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

Από τα σπορ στην καθημερινή ζωή
Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι

Διαθέσιμο από την ιστοσελίδα
<http://repository.edulll.gr/1388>

Δράσεις

Το Πρόγραμμα « Παιδεία της Δημοκρατίας»

http://archive.minedu.gov.gr/el_ec_page3900.htm

Το πρόγραμμα «Παιδεία της Δημοκρατίας» (Education for Democratic Citizenship) αποτελεί το 1997 μία από τις προτεραιότητες του Συμβουλίου της Ευρώπης, με σκοπό τη διάδοση και την προώθηση εκείνων των αξιών και δεξιοτήτων που απαιτούνται για τη συμμετοχή κάθε πολίτη στις δημοκρατικές διαδικασίες. Η «Παιδεία της Δημοκρατίας» περιλαμβάνει πολλές διαστάσεις της εκπαίδευσης, όπως τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, την εκπαίδευση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την εκπαίδευση για την ειρήνη, την ανεκτικότητα, το δημοκρατικό πολιτισμό, την αλληλεγγύη και άλλα. Οι διαστάσεις αυτές προτείνεται να υλοποιηθούν μέσω νέων διδακτικών μεθόδων και εργαλείων εκπαίδευσης στο πλαίσιο της δημοκρατικής διαπαιδαγώγησης των πολιτών. Συνολικός **Στόχος** του Προγράμματος είναι η αξιοποίηση των εκπαιδευτικών δυνατοτήτων για την πληρέστερη δυνατή συμμετοχή των νέων στα δημόσια πράγματα μέσω της ενεργού ιδιότητας του πολίτη.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, για να υπογραμμίσει τη σημασία του Προγράμματος «Παιδεία της Δημοκρατίας», ανακήρυξε το έτος 2005 ως «Ευρωπαϊκό Έτος Ενεργών Πολιτών μέσω της Εκπαίδευσης» (European Year of Citizenship through Education). Οι στόχοι που έχουν τεθεί για το Έτος Ενεργών Πολιτών μέσα από την Εκπαίδευση είναι οι ακόλουθοι:

Η εξοικείωση των μαθητών με τις δημοκρατικές διαδικασίες και η γνωριμία τους με την έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως συστατικών στοιχείων μιας δημοκρατικά οργανωμένης και πλουραλιστικής κοινωνίας.

Η ενίσχυση της αυτενέργειας των μαθητών μέσω της συνεργασίας και της ενεργού συμμετοχής στα δημόσια πράγματα.

Η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα σεβασμού και αναγνώρισης της διαφορετικότητας, σύμφωνα με τις αρχές της πολυπολιτισμικής συμβίωσης.

Η διαμόρφωση της κριτικής σκέψης των μαθητών.

Η δια βίου εκπαίδευση.

Η ενίσχυση του νέου ρόλου του εκπαιδευτικού ως *μεσολαβητή για τη γνώση* και όχι μόνο ως φορέα *μετάδοσης πληροφοριών και γνώσεων*.

Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να χρησιμοποιήσουν εργασίες συναδέλφων τους που παρήγαγαν εκπαιδευτικό υλικό στο πλαίσιο του προγράμματος του Συμβουλίου της Ευρώπης “ Παιδεία της Δημοκρατίας” και βρίσκεται στο βιβλίο:

Οικονομίδης Β. και Ελευθεράκης Θ. (2009). Εκπαίδευση, Δημοκρατία και Ανθρώπινα Δικαιώματα. Αθήνα: Ατραπός.

1. Σταματάκη Μαλαματένια. *Διδακτικές παρεμβάσεις για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Δημοτικό σχολείο* (σελ 291-297)

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

2. Γεωργοπούλου Κατερίνα. *Ο κύκλος των δικαιωμάτων: Η εκπαίδευση για την ειρήνη και τη δημοκρατία* (σελ 247-262).

3. Μύτη Σταματία. *Διδακτικές προσεγγίσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μαθητών δημοτικού σχολείου* (σελ. 275-289). Αυτό το κεφάλαιο περιέχει τις ακόλουθες δραστηριότητες για την Α' Δημοτικού.

Ατομικές δραστηριότητες “ Γνωρίζω τον εαυτό μου”

*Το όνομά μου, Παρουσιάζομαι, Διαφορετικοί και όμως φίλοι,
Συστήνομαι, Όλος ο κόσμος στο ντουλάπι μας (χώρα προέλευσης τροφίμων)
Εμείς.. στον κόσμο! (ομόκεντροι κύκλοι)*

*Ασκήσεις σε ζευγάρια Γνωρίζω τον άλλο
Οδηγώ τον τυφλό, Άσκηση εμπιστοσύνης με αντικείμενο*

*Ομαδικές ασκήσεις “ παίζω και επικοινωνώ με την ομάδα”
Ντόμα τσατ παιχνίδι στο Μπαγκλαντές
Τα δικαιώματα του ανθρωπου με θέατρο-εικόνα
Ταξίδι στην άκρη της γης (πώς είναι να ζεις σε άλλες χώρες?)
Όλος ο κόσμος ένα κολλάζ
Τα παραμύθια ταξιδεύουν (από άλλες χώρες)
Οι γραμμές (μεσημβρινοί της γης) που μας ενώνουν
Το παιχνίδι των πόρων (η κατανομή των πόρων παγκοσμίως)
Το παιχνίδι του νερού (η σημασία του νερού σε διάφορες χώρες)
Θερμομετρήστε τα ανθρώπινα δικαιώματα στο σχολείο σας*

Δραματοποίηση- θεατρικό παιχνίδι

Ανάγκη για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη- συνθήματα (όταν έκλεισε το νοσοκομείο Ρεθύμνου)

Δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης

Δικαίωμα σε ανθρώπινες συνθήκες εργασίας

Δικαίωμα στην ελευθερία κίνησης

ΒΙΑ ΚΑΙ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Δραστηριότητες στην τάξη για την πρόληψη του εκφοβισμού και της βίας μεταξύ των μαθητών. Εγχειρίδιο εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου (2011)

Ταυτότητα

Βασίζεται σε εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Ερευνητικού διακρατικού προγράμματος ΔΑΦΝΗ III με συντονίστρια χώρα την Ελλάδα μέσω της Ε.ΨΥ.Π.Ε. και με συμμετέχουσες χώρες την Κύπρο, τη Λιθουανία και την Πολωνία.

Το εγχειρίδιο περιέχει θεωρητικές γνώσεις για το φαινόμενο του εκφοβισμού, μεθοδολογικές οδηγίες καθώς και την αναλυτική παρουσίαση 11 βιωματικών εργαστηρίων που μπορούν να αναπτύξουν οι εκπαιδευτικοί με τους μαθητές στην τάξη. Το κάθε εργαστήριο διαρκεί 90 λεπτά και εστιάζει θεματικά σε μια από τις πολλαπλές διαστάσεις του εκφοβισμού. Προβλέπονται επίσης και συναντήσεις με τους γονείς. Η συνολική διάρκεια είναι 22 ώρες και υλοποιείται στο πλαίσιο της ευέλικτης ζώνης του σχολικού προγράμματος.

Οι θεματικές των εργαστηρίων είναι:

Ενημέρωση για το πρόγραμμα

Υπογραφή συμβολαίου

Μιλώντας για τον εκφοβισμό και τη βία στο σχολείο

Ενσυναίσθηση και αλληλεγγύη

Διαφορετικότητα

Κατανόηση του φαινομένου του εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο: οι ρόλοι των εμπλεκομένων.

Επιπτώσεις του εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο

Αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο I

Αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο II-Η δύναμη της ομάδας

Μιλώντας στους γονείς για τον εκφοβισμό και τη βία στο σχολείο: προετοιμασία της συνάντησης.

Αξιολόγηση του προγράμματος

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Δημοτικό

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Στόχος

Οι στόχοι των προτεινόμενων δραστηριοτήτων είναι:

η κατανόηση, η ευαισθητοποίηση, η πρόληψη του φαινομένου του εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο

η ανάπτυξη ψυχοπαιδαγωγικών παρεμβάσεων διαχείρισης περιστατικών εκφοβισμού και βίας στο σχολείο

Απώτερος Στόχος είναι η προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών.

Μέθοδος

Προϋποθέτει τη δημιουργία ομάδας στη σχολική τάξη με θετική αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της και τους κατάλληλους χειρισμούς των δυναμικών της ομάδας.

Επιπλέον απαιτεί ικανότητες στη διαχείριση κρίσεων και την διαπραγμάτευση.

Τα μέσα υλοποίησης ενός σχεδίου εργασίας είναι:

Η ενεργητική ακρόαση

Ο διάλογος

Οι ελεύθεροι συνειρμοί

Το παίξιμο ρόλων

Η καλλιτεχνική δημιουργία

Αξιολόγηση

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε πιλοτικά σε σχολεία της Αθήνας και του Νομού Έβρου.

Έγινε αξιολόγηση η οποία έδειξε μείωση της θυματοποίησης στα σχολεία και διεύρυνση των γνώσεων των εκπαιδευτικών και των παιδιών για τα θέματα βίας.

Παρατηρήσεις.

Σύμφωνα με τους συντελεστές του προγράμματος η επιτυχής εφαρμογή του προϋποθέτει τη συστηματική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και των ειδικών ψυχικής υγείας που θα το αξιοποιήσουν.

Η σχολική διαμεσολάβηση. Εκπαιδύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού. Βάσω Αρτινοπούλου (2010)

Εκδόσεις Νομική βιβλιοθήκη

Ταυτότητα

Ενημερωτικό υλικό το οποίο αναφέρεται στο θεσμικό πλαίσιο της κοινωνικής διαμεσολάβησης, τις έρευνες για τη σχολική βία, τον σχολικό και τον ηλεκτρονικό εκφοβισμό στην Ελλάδα, τα μοντέλα σχολικής διαμεσολάβησης. Παρουσιάζει το θεσμό της σχολικής διαμεσολάβησης, ο οποίος εστιάζει στην ικανότητα αυτορρύθμισης της σχολικής κοινότητας μέσω της εκπαίδευσης μαθητών ως διαμεσολαβητών στις συγκρούσεις μεταξύ συνομηλίκων.

Δίνει παράδειγματα εφαρμογής του νέου θεσμού

της σχολικής διαμεσολάβησης από συνομηλίκους στο Πειραματικό Γυμνάσιο Ιωνιδείου.

της επιμόρφωσης 40 εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του διδασκαλείου Κρήτης στην ειρηνική επίλυση των διαφορών στο σχολείο.

Παρατηρήσεις

Πρόκειται για εξειδικευμένο πρόγραμμα το οποίο απαιτεί την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των μαθητών στον θεσμό του σχολικού διαμεσολαβητή.

Πρόγραμμα ελέγχου των συγκρούσεων: «Εγώ» και «Εσύ» γινόμαστε «Εμείς» - Σοφία Τριλίβα & Giovanni Chimienti (1998)

Συνοδεύεται από Τετράδιο Δραστηριοτήτων

Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (εξαντλημένο)

Διαθέσιμο από την ιστοσελίδα: <http://crete.academia.edu/SofiaTriliva/Books/1161815/>

Ταυτότητα

Το εγχειρίδιο απευθύνεται σε δασκάλους και όσους δουλεύουν με νέους ανθρώπους και επιθυμούν να εισάγουν τις κοινωνικές δεξιότητες σε θέματα διαχείρισης σχέσεων και αποφυγής της επιθετικότητας και της βίας στα σχολεία. Περιλαμβάνει δραστηριότητες για παιδιά του δημοτικού και συνοδεύεται με ένα τετράδιο που συμπληρώνουν τα παιδιά. Το περιεχόμενο του εγχειριδίου είναι οργανωμένο σε 10 κεφάλαια. Το πρώτο είναι εισαγωγικό και θεωρητικό και σε 9 ενότητες. Η κάθε ενότητα περιέχει: Όρους κλειδιά, Περίληψη της άσκησης, στόχους, οργάνωση της άσκησης και το «Κάνε το μόνος σου!» (μια σύντομη περίληψη των δραστηριοτήτων που περιέχονται στο τετράδιο εργασίας). Η κάθε ενότητα περιέχει 1 ως 4 μαθήματα.

Ενότητα 1. Από πού προέρχονται ο θυμός και η επιθετική συμπεριφορά;

Ενότητα 2. Τα συναισθήματα και ο εαυτός μου, Τα συναισθήματα μου και οι άλλοι

Ενότητα 3. Σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης

Ενότητα 4. Ποιος έχει τον έλεγχο εδώ; Ο έλεγχος του θυμού

Ενότητα 5. Τα δικαιώματά μου, τα δικαιώματά σου

Ενότητα 6. Η υπεράσπιση των δικαιωμάτων σου

Ενότητα 7. Τα συγκεντρώνω όλα μαζί

Ενότητα 8. Συνεργαζόμαστε ... για εμάς

Ενότητα 9. Συλλογικά παιχνίδια

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού

Στόχος

Να μειωθεί η επιθετική συμπεριφορά με τη διδασκαλία μεθόδων έκφρασης του θυμού.

Να μειωθούν οι διαπροσωπικές συγκρούσεις με τη διδασκαλία μεθόδων, μέσα από τις οποίες οι διαμάχες θα επιλύονται ειρηνικά και χωρίς επιθετικότητα.

Να προωθήσει τη συνεργασία.

Να προωθήσει το σεβασμό προς τα δικαιώματα και τα συναισθήματα των άλλων.

Μέθοδος

Χρησιμοποιεί ποικιλία μεθόδων, όπως καταιγισμό ιδεών, παιχνίδι ρόλων, σχέδια εργασίας ζωγραφική, συζήτηση, αναδημιουργία πληροφοριών

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Οδηγίες

Δίνονται λεπτομερείς οδηγίες σε κάθε δραστηριότητα

Αναστοχαστικές ερωτήσεις Σε κάποιες δραστηριότητες

Αξιολόγηση

Έχουν δημοσιευθεί οι αξιολογήσεις που δείχνουν την αποτελεσματικότητα της προτεινόμενης μεθόδου.

Παρατηρήσεις

Το πρόγραμμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο σύνολό του, οπότε απαιτεί αρκετούς μήνες για την εφαρμογή του. Το τετράδιο δραστηριοτήτων είναι μια καταγραφή των εργασιών των παιδιών.

Πληροφορίες και απλές ασκήσεις για την επίλυση συγκρούσεων σε παιδιά ηλικίας από Νηπιαγωγείο μέχρι και Γυμνάσιο μπορείτε να βρείτε στο εκπαιδευτικό υλικό

Χατζηχρήστου, Χ. (2011)

Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο

Αθήνα: Gutenberg

Ασκήσεις για την επιθετικότητα και τη βία στον Αθλητισμό μπορείτε να βρείτε στο πρόγραμμα

ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

Από τα σπορ στην καθημερινή ζωή

Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι

Βιβλίο Εκπαιδευτικού

Γραφείο Ολυμπιακής Παιδείας ΥΠΕΠΘ, 2008

Διαθέσιμο από την ιστοσελίδα

<http://repository.edulll.gr/1388>

Παιχνίδια-δραστηριότητες συνεργασίας, επίλυσης συγκρούσεων - Καραμπέρη- Τζουριάδου, Ε. & Πανταζή, Σ. (2004).

Παιδαγωγικά παιχνίδια: Τεύχος Α: Παιχνίδια γνωριμίας, εμπιστοσύνης, συνεργασίας I.
<http://repository.edulll.gr/256>

&

**Παιδαγωγικά παιχνίδια: Τεύχος Β: Παιχνίδια-δραστηριότητες συνεργασίας, επίλυσης
συγκρούσεων II.**

<http://repository.edulll.gr/257>

Ταυτότητα

Παρέμβαση με παιχνίδια γνωριμίας, αλληλεπίδρασης, κίνησης και επίλυσης συγκρούσεων για μικρά παιδιά. Ταυτόχρονα καλλιεργείται η γνωριμία του άλλου, η έκφραση και το μοίρασμα των συναισθημάτων, η αλτρουιστική συμπεριφορά και η ανάπτυξη εννοιών χώρου, οπτικοκινητικής διάκρισης και συντονισμού, ανάπτυξης λεπτής και αδρής κινητικότητας, λόγου, κ.λ.π.

Το υλικό περιλαμβάνει 2 ενότητες και ένα σύνολο 61 παιχνιδιών γνωριμίας, εμπιστοσύνης, και παντομίμας στην πρώτη ενότητα και 16 εικαστικές δραστηριότητες που ενισχύουν τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση και 21 θεατρικές δραστηριότητες (δραματοποίηση, εκπαιδευτικό δράμα, κουκλοθέατρο) που συμβάλουν στην απόκτηση δεξιοτήτων για δημιουργική επίλυση των συγκρούσεων.

Στόχος

Να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον στη σχολική τάξη στο οποίο τα παιδιά αισθάνονται ασφάλεια, συνεργασία και επικοινωνία.

Μέθοδος

Ομαδικές ασκήσεις που γίνονται κατά τη διάρκεια της διδακτικής ώρας. Χρησιμοποιούνται παιχνίδια, κίνηση, παιχνίδια ρόλων και εικαστικά.

Οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς. Δίνονται λεπτομερείς και σαφείς οδηγίες με επισημάνσεις για τα δύσκολα σημεία.

Αναστοχαστικές ερωτήσεις

Δίνονται γενικές κατευθύνσεις στην νηπιαγωγό για ερωτήσεις όπως:

- Ποιο είναι το πρόβλημα*
- Τι μπορεί να συνέβη*
- Ποια λύση μπορούν να σκεφτούν*
- Ποια λύση θα ήθελαν να παρουσιάσουν*

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Αξιολόγηση

Δεν έχουν δημοσιευτεί δεδομένα αξιολόγησης.

Παρατηρήσεις

Υπάρχουν 17 μικρές ιστορίες από την καθημερινή ζωή των παιδιών οι οποίες στρέφονται γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα σύγκρουσης, όπως την κτητικότητα, τον αποκλεισμό, την άδικη κατηγορία, την κοροϊδία κλπ. Επίσης παρατίθενται 4 μικρά παραμύθια τα οποία μπορούν να δραματοποιηθούν είτε από τα ίδια τα παιδιά είτε μέσα από κουκλοθέατρο.

Η παιδαγωγός, αν προσθέσει περισσότερες **Αναστοχαστικές ερωτήσεις**, μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να κατανοήσουν σε βάθος την αιτία της σύγκρουσης και τους τρόπους αντιμετώπισής της.

Δράσεις

Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Daphne III

www.antiviolence-net.eu

Εφαρμόζεται από το Κέντρο για την Μελέτη & την Πρόληψη της Κακοποίησης - Παραμέλησης των Παιδιών Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας συμμετείχε ως εταίρος στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα DAPHNE III με τίτλο:

"Δραστηριότητες Αλληλοδιδασκτικής με στόχο την Ευαισθητοποίηση Μαθητών και Μαθητριών για την Αντιμετώπιση της Βίας κατά των Γυναικών στην Ευρώπη" (με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Το Πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε 5 Ευρωπαϊκές χώρες (Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία και Κύπρο) με στόχο να ευαισθητοποιήσει έφηβους και έφηβες στο φαινόμενο της έμφυλης βίας και να προάγει τη δημιουργία υγιών διαφυλικών σχέσεων με απώτερο στόχο την ανάπτυξη στάσεων και συμπεριφορών μηδενικής ανοχής στη βία. Αγόρια και κορίτσια κλήθηκαν να διερευνήσουν τα στερεότυπα για τους ρόλους των φύλων και να αντιληφθούν τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζουν αρνητικά την «υγεία» των διαφυλικών τους σχέσεων, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη πιο υγιών και ισότιμων σχέσεων. Το πρόγραμμα βασίστηκε σε μεθόδους βιωματικής μάθησης και ενεργητικής συμμετοχής των εφήβων, μέσω της μεθόδου της αλληλοδιδασκτικής μεταξύ συνομήλικων: δηλαδή, αρχικά ευαισθητοποιήθηκε και εκπαιδεύτηκε κατάλληλα μια ομάδα μαθητών και μαθητριών και στη συνέχεια αυτά τα άτομα κλήθηκαν να ευαισθητοποιήσουν όλα τα συνομήλικα άτομα που φοιτούσαν στο σχολείο τους μέσα από ομαδικές δραστηριότητες (βιωματικές ασκήσεις, δραματοποίηση, θεατρικά παιχνίδια, κ.ά.).

Στα τέλη του 2010 ξεκίνησε η υλοποίηση καμπάνιας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης μέσω τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών μηνυμάτων, τα οποία προέκυψαν από το αποτέλεσμα των εργασιών όλων των μαθητών και μαθητριών των 5 Ευρωπαϊκών χωρών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα

ΕΘΝΟΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Διαπολιτισμικό εργαστήριο. Υποδοχή, επικοινωνία και αλληλεπίδραση σε πολυπολιτισμικό εκπαιδευτικό περιβάλλον - Anna Aluffi Pentini (2005)

Εισαγωγή Χρήστος Γκόβαρης
Εκδόσεις Ατραπός

Ταυτότητα

Ολοκληρωμένη παρέμβαση μέσα στην τάξη για την υποδοχή παιδιών από άλλες χώρες. Η έμφαση είναι στο παιδί-μετανάστη, στην ανασύνθεση του παρελθόντός του, στη γνωριμία με την κουλτούρα της χώρας καταγωγής του και στον σχεδιασμό για το μέλλον του.

Το εργαστήριο περιλαμβάνει 4 ενότητες και ένα σύνολο 40 ασκήσεων στα ακόλουθα θέματα:
*Μετανάστευση και το αίσθημα της απώλειας. Το εργαστήριο της υποδοχής
Μετανάστευση και ορατή διαφορετικότητα. Το εργαστήριο των εμπειριών
Μετανάστευση και κουλτούρα. Το εργαστήριο της αμοιβαίας γνωριμίας
Μετανάστευση και μέλλον. Η πρόταση του διαπολιτισμικού εργαστηρίου*

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού Σχολείου, μπορεί όμως να χρησιμοποιηθεί και στο Νηπιαγωγείο

Στόχος

Να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον στη σχολική τάξη στο οποίο τα παιδιά από άλλες χώρες να αισθάνονται ασφάλεια και να βιώνουν ότι το σχολείο λαμβάνει υπόψη του τις ανάγκες τους.

Μέθοδος

Ομαδικές ασκήσεις που γίνονται κατά τη διάρκεια της διδακτικής ώρας. Χρησιμοποιούνται παιχνίδια, εικαστικά, ταινίες, μαγνητόφωνο, βιντεοκάμερα.

Οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς. Λεπτομερείς και σαφείς οδηγίες με επισημάνσεις για τα δύσκολα σημεία.

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΝΑΙ

Αξιολόγηση

Δεν έχουν δημοσιευτεί δεδομένα αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού

Παρατηρήσεις

Καινοτομία της παρέμβασης είναι ότι εισάγει τον θεσμό του πολιτισμικού διαμεσολαβητή, “ ένα πρόσωπο γέφυρα ανάμεσα στους ξένους κατοίκους και τους κρατικούς θεσμούς, τις δημόσιες υπηρεσίες και τους ιδιωτικούς φορείς”. Επίσης δίνει έμφαση και στη συμμετοχή των γονέων των αλλοδαπών παιδιών για την επιτυχία των διαπολιτισμικών προγραμμάτων. Εύκολο στην κατανόηση και εφαρμογή του βιβλίο.

Καταπολεμώντας τις προκαταλήψεις. Παιδαγωγικά εργαλεία. - Derman-Sparks Louise (2005)

Επιστημονική επιμέλεια Αναστασία Χουντουμάδη
Έκδοση Κέντρο Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης “ Σχεδία”

Ταυτότητα

Απευθύνεται σε μικρά παιδιά ηλικίας 2-5 και καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεματικών διαφορετικότητας:
Φυλετικές διαφορές και ομοιότητες

Αναπηρία

Ταυτότητα φύλου

Πολιτισμικές διαφορές και ομοιότητες

Περιλαμβάνει επίσης οδηγίες για τα ακόλουθα ζητήματα:

Αντίσταση στα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις

Συνεργασία με γονείς

Γιορτινές δραστηριότητες

Οδηγός αυτοεκπαίδευσης

Δέκα γρήγοροι τρόποι να αναλύσουμε τα παιδικά βιβλία για το σεξισμό και τον ρατσισμό

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Προσχολική Αγωγή

Στόχος

Στόχος είναι η καταπολέμηση των προκαταλήψεων στα μικρά παιδιά.

Μέθοδος

Δεν υπάρχει ασκησιολόγιο με συγκεκριμένες οδηγίες. Αντίθετα, η συγγραφέας στηρίζει την πολύ ενδιαφέρουσα και δημιουργική προσέγγισή της στα καθημερινά γεγονότα της τάξης τα οποία της δίνουν την αφορμή για να « δουλέψει» ζητήματα διαφορετικότητας. Στο βιβλίο δίνεται μεγάλη ποικιλία από καθημερινά παραδείγματα μαζί με τον τρόπο αντιμετώπισης του προβλήματος μέσα από τον διάλογο παιδαγωγού-παιδιού. Η συγγραφέας προτείνει επίσης κάποιες δράσεις στις οποίες συμπεριλαμβάνει την κοινότητα και τους γονείς.

Προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή του προγράμματος είναι η ευαισθητοποίηση του ίδιου του εκπαιδευτικού σε ζητήματα διαφορετικότητας, έτσι ώστε να μπορεί να αναγνωρίζει τις “ευκαιρίες” που παρουσιάζονται στην τάξη και να τις χρησιμοποιεί στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Αξιολόγηση

Δεν έχουν δημοσιευτεί δεδομένα αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού στην Ελλάδα

Παρατηρήσεις

Κλασικό και εξαιρετικά δημοφιλές βιβλίο στις ΗΠΑ, αλλά και σε άλλες χώρες. Η έμφαση είναι στη δράση και τον ακτιβισμό, και όχι στην απλή εξοικείωση. Η συγγραφέας επικρίνει την “ τουριστική” φολκλορική μέθοδο της εξοικείωσης των παιδιών με ήθη και έθιμα άλλων λαών, θεωρώντας ότι τέτοιες προσεγγίσεις συχνά μεγαλώνουν το χάσμα ανάμεσα σε “ αυτούς” και “ εμάς”. Αρκετά παραδείγματα προέρχονται από την αμερικανική πραγματικότητα.

Οδηγός αντιρατσιστικής εκπαίδευσης - Τσιάκαλος Γιώργος (2012)

Εκδόσεις Επίκεντρο
Παλαιότερη έκδοση (2000)
Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

Ταυτότητα

Το πρώτο εγχειρίδιο αντιρατσιστικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Βασίζεται σε αντιρατσιστικό θεωρητικό πλαίσιο και προτείνεται “ από εκπαιδευτικούς για εκπαιδευτικούς”.

Ο Οδηγός συντάχθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού έτους κατά του Ρατσισμού (1997) για το Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ με τη συνδρομή πολλών εκπαιδευτικών από την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ενισχύθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΥΠΕΠΘ.

Περιλαμβάνει εκτενή εισαγωγή για το φαινόμενο της δημιουργίας προκαταλήψεων και τις επιπτώσεις του ρατσισμού.

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού, Γυμνάσιο και Λύκειο

Οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις περιλαμβάνουν τις ακόλουθες ενότητες:

Στάσεις απέναντι σε μετανάστες και πρόσφυγες

Παιδική εργασία

Παιδική εργασία στην Ελλάδα

Πρόσφυγες το 1922, πρόσφυγες από Σοβιετική Ένωση σήμερα

Βιώματα οικογένειας με προσφυγιά

Πρόσφυγες και οικονομική ανάπτυξη

Μετανάστευση τρίτων στην Ελλάδα

Ελληνες της διασποράς

Όταν οι δικοί μας ήταν μετανάστες

Η προσφυγιά του Ιησού

10.Οι ξένοι στην αρχαιότητα

Είναι επικίνδυνοι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες;

Η εγκληματικότητα των ελλήνων στην Αμερική το 1929

Η εγκληματικότητα των Αλβανών το 1998

Οι μετανάστες απειλή για το έθνος;

*Κινδυνεύει η πολιτισμική μας **Ταυτότητα** από τους μετανάστες;*

Κινδυνεύουν οι θέσεις εργασίας από τους μετανάστες;

Απελάσεις προσφύγων το 1798 και το 1998

Εμείς και οι άλλοι

Χριστόφορος Κολόμβος

Ο μικρός Σουκρής

Ο λόφος με τις παπαρούνες

Προκαταλήψεις και ρατσισμός- δραστηριότητες εθνικιστικών ομάδων.

Πατριωτισμός και εθνικισμός

Μίσος και αφανισμός

Το πρόβλημα των προκαταλήψεων

Το παιχνίδι του αποκλεισμού

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Στόχος

Για τους εκπαιδευτικούς

Να αντιληφθούν οι εκπαιδευτικοί το μέγεθος και το είδος των προβλημάτων που συνεπάγεται η εμφάνιση του ρατσισμού και να αποκτήσουν την απαραίτητη τεχνογνωσία για την αντιμετώπισή του.

Για τους μαθητές

Όσον αφορά τους μαθητές δίνονται κυρίως αντικειμενικές πληροφορίες σχετικά με τους ανθρώπους που γίνονται θύματα προκαταλήψεων και τις καταστάσεις που φαίνεται να είναι επικίνδυνες.

Η συγγραφική ομάδα προτείνει επίσης στους εκπαιδευτικούς:

Να δώσουν πληροφορίες για να κατανοήσουν οι μαθητές το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσονται τα προβλήματα με τα οποία ασχολούμαστε.

Να δείξουν τον τρόπο με τον οποίο οδηγούμαστε άθελά μας σε λανθασμένες αντιλήψεις και συμπεριφορές.

Να καταδείξουν τους κινδύνους που συνεπάγεται η εμφάνιση του ρατσισμού για μας και την κοινωνία μας.

Να υποδείξουν ποιοι κερδίζουν από το ρατσισμό και με ποιο τρόπο τον προωθούν.

Μέθοδος

Περιλαμβάνει φύλλα εργασίας τα οποία βασίζονται στην ειδησεογραφία, τη λογοτεχνία, ιστορικά γεγονότα και τα σχολικά βιβλία για να επεξεργαστεί ζητήματα στάσεων απέναντι στους μετανάστες και τους πρόσφυγες, καθώς και τις ρατσιστικές συμπεριφορές.

Οδηγίες

Δίνονται λεπτομερείς και συγκεκριμένες οδηγίες για κάθε φύλλο εργασίας.

Υπάρχουν επίσης προτάσεις για τη διαθεματική σύνδεση των εργασιών με συγκεκριμένα μαθήματα.

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΝΑΙ

Αξιολόγηση

Δεν έχουν δημοσιευτεί δεδομένα αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού

Παρατηρήσεις

Οι ασκήσεις έχουν δημιουργηθεί από εκπαιδευτικούς για εκπαιδευτικούς και εστιάζουν στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και του αναστοχασμού. Το υλικό μπορεί εύκολα να ενταχθεί στα μαθήματα του σχολείου.

Ούτε καλύτερος, ούτε χειρότερος, απλά διαφορετικός! - Σοφία Τριλίβα, Τάνια Αναγνωστοπούλου, Σοφία Χατζηνικολάου (2008)

Εκδόσεις Gutenberg

Ταυτότητα

Όλοκληρωμένο πρόγραμμα ασκήσεων για παιδιά Νηπιαγωγείου, Δημοτικού και Γυμνασίου που καλύπτει πολλές θεματικές της διαφορετικότητας (εθνοπολιτισμικές διαφορές, σωματική εμφάνιση, αναπηρία, ισότητα φύλων). Υπάρχουν τρία κεφάλαια που εισάγουν τους εκπαιδευτικούς στο πώς εφαρμόζονται και αξιολογούνται οι παρεμβάσεις αυτές.

Βασίζεται σε σύγχρονες ψυχολογικές και παιδαγωγικές θεωρίες και αποτελείται από 7 αλληλένδετες ενότητες: την αναγνώριση των συναισθημάτων, την αναγνώριση των ομοιοτήτων και των διαφορών ανάμεσα στους ανθρώπους, τον τρόπο δημιουργίας των προκαταλήψεων, την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, τρόπους ανατροπής των στερεοτύπων, την καλλιέργεια του σεβασμού στον διάλογο και την ενεργοποίηση των μαθητών σε ζητήματα ρατσισμού και κοινωνικής αδικίας.

Περιέχει τη θεωρία για κάθε κεφάλαιο μαζί με συγκεκριμένες οδηγίες για τους εκπαιδευτικούς όσον αφορά τον τρόπο εφαρμογής της διδακτικής ενότητας στην τάξη και 135 ασκήσεις καταμεμημένες στα ακόλουθα κεφάλαια:

Το αλφαβητάρι των συναισθημάτων

Αναγνώριση συναισθημάτων

Μη λεκτική επικοινωνία

Η σωματική διάσταση των συναισθημάτων

Έκφραση συναισθημάτων

Σύνδεση συναισθημάτων και σκέψεων

Ομοιότητες και διαφορές

Αναγνώριση

Αποδοχή διαφορετικότητας

Γίνομαι αποδεκτός από τους άλλους

Αποδοχή εαυτού

Στερεότυπα και προκαταλήψεις

Δημιουργία στερεοτύπων

Εντοπισμός στερεοτύπων

Προσωπικά στερεότυπα

Επαφή με το διαφορετικό

Μπαίνω στη θέση του άλλου

Επικοινωνία συναισθημάτων

Έμφαση στις ομοιότητες με τους άλλους

Αναγνώριση των συναισθημάτων των άλλων

Πρότυπα ενσυναίσθησης

Έκφραση ενσυναίσθησης

Ανατρέπω τα στερεότυπα

Αναγνώριση επιπτώσεων στερεοτύπων: διάκριση και στιγματισμός

Μαθαίνω να αναποδογυρίζω τα στερεότυπα

Μαθαίνω για την ισότητα και τη δίκαιη μεταχείριση των άλλων

Διάλογος με σεβασμό

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

*Αναγνώριση των διαφορετικών οπτικών
Συζητώ τις απόψεις μου
Λύνω συγκρούσεις και υπερασπίζομαι τα δικαιώματα των άλλων
Είμαι ενεργός και συνειδητοποιημένος πολίτης
Οι αξίες μου
Δραστηριότητες που εμπλέκουν τη σχολική τάξη
Δραστηριότητες που εμπλέκουν το σχολείο
Δραστηριότητες που εμπλέκουν την οικογένεια
Δραστηριότητες που εμπλέκουν την ευρύτερη κοινότητα
Διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας (25 ασκήσεις για διαφορετικά γνωστικά πεδία)*

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο

Στόχος

Η δημιουργία του κατάλληλου ψυχολογικού υπόβαθρου έτσι ώστε τα παιδιά:
να κατανοήσουν την αξία της διαφορετικότητας,
να αναπτύξουν την ενσυναίσθηση και τον σεβασμό για τα δικαιώματα των άλλων, και τέλος να ενεργοποιηθούν στην κοινότητα για την εξάλειψη του ρατσισμού και των διακρίσεων.

Μέθοδος

Περιλαμβάνει 135 ασκήσεις και η κάθε μία χρειάζεται από 20 έως 40 λεπτά για να υλοποιηθεί. Τα μέσα υλοποίησης περιλαμβάνουν παιχνίδια, ιστορίες, εικαστικά, το παιχνίδι ρόλων κλπ

Οδηγίες

Οι ασκήσεις διαχωρίζονται ανάλογα με την ηλικία. Περιλαμβάνονται λεπτομερείς οδηγίες καθώς και επισημάνσεις στους εκπαιδευτικούς για θέματα που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή.

Αναστοχαστικές ερωτήσεις

Περιλαμβάνονται εκτενείς **Αναστοχαστικές ερωτήσεις**

Αξιολόγηση

Το πρόγραμμα έχει αξιολογηθεί θετικά τόσο από τους εκπαιδευτικούς (ποιοτική ανάλυση) όσο και αναφορικά με τις αλλαγές στις στάσεις των παιδιών (ποσοτική ανάλυση).

Παρατηρήσεις

Το υλικό και η εφαρμογή του έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια υλοποίησης προγραμμάτων ΕΠΕΑΚ για την Αγωγή Υγείας. Το πρόγραμμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο σύνολό του, οπότε απαιτεί αρκετούς μήνες για την εφαρμογή του, μπορεί όμως να χρησιμοποιηθούν οι πρώτες ενότητες για να θέσουν τη βάση για τα ζητήματα αυτά.

Το βιβλίο περιλαμβάνει και διαθεματικές ασκήσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα μαθήματα για περαιτέρω ευαισθητοποίηση.

Πολυπολιτισμικότητα και εκπαιδευτικός ρατσισμός - Οδυσσέας Ευαγγέλου και Νίκη Κάντζου (2005)

Σχέδια εργασίας για το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο
Εκδόσεις Δίπτυχο

Ταυτότητα

Ασκήσεις εξοικείωσης με τα ήθη και τα έθιμα άλλων λαών και τη γνωριμία με τα φαινόμενα της μετανάστευσης, της προσφυγιάς και του ρατσισμού για παιδιά Νηπιαγωγείου και Δημοτικού.

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Νηπιαγωγείο και Δημοτικό

ΓΙΑ ΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Περιλαμβάνει 60 ασκήσεις καταναμημένες στις ακόλουθες θεματικές.

Μαζί και διαφορετικοί

Σχολείο για όλα τα παιδιά

Ζήτω τα παιχνίδια του κόσμου

Μουσικές περιπλανήσεις στους λαούς της γης

Τσιγγάνοι ταξιδευτές χωρίς σύνορα

Παιδιά πρόσφυγες

ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

6 θεματικές (μια για κάθε τάξη, με αρκετές ασκήσεις σε κάθε θέμα)

Η γη μας ένα παγκόσμιο χωριό (Α' τάξη)

Ήθη και έθιμα στον κόσμο (Β' τάξη)

Ολυμπιακοί αγώνες (Γ' τάξη)

Μετανάστευση (Δ' τάξη)

Γνωρίζοντας καλύτερα την Ευρώπη (Ε' τάξη)

Ας πολεμήσουμε το ρατσισμό (ΣΤ' τάξη)

Στόχος

Αποδοχή της διαφορετικότητας και ευαισθητοποίηση σε διάφορες μορφές διακρίσεων και ρατσισμού

Μέθοδος

Ομαδικές δραστηριότητες στην τάξη που χρησιμοποιούν ποικίλες μεθόδους: ιστορίες, εικαστικά, παιχνίδι, κολάζ, επισκέψεις σε Μουσεία, μουσικές δραστηριότητες.

Οδηγίες

Δίνονται οδηγίες για κάθε άσκηση

Αναστοχαστικές ερωτήσεις.

Υπάρχουν διερευνητικές ερωτήσεις στην αρχή της δραστηριότητας και μια γενική αξιολόγηση στο τέλος.

Παρατηρήσεις

Περιλαμβάνει υλικό για παιδιά Ρομά και τους πρόσφυγες.

Γίνεται διαθεματική σύνδεση με τα μαθήματα του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού

Διαδίκτυο και διαπολιτισμική εκπαίδευση - Οδυσσέας Ευαγγέλου και Νίκη Κάντζου (2008)

Διαδικτυακές και διαθεματικές δραστηριότητες για το Δημοτικό Σχολείο.

Εκδόσεις Ταξιδευτής

Ταυτότητα

Στην εισαγωγή αναφέρονται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της χρήσης του διαδικτύου στην Διαπολιτισμική Εκπαίδευση καθώς και τα κριτήρια αξιολόγησης δικτυακών πηγών. Στο παράρτημα αναφέρονται ενδεικτικές ιστοσελίδες.

Το βιβλίο περιλαμβάνει 58 ασκήσεις και οι περισσότερες αφορούν την εξοικείωση με ήθη και έθιμα άλλων λαών, όπως:

Τα γιαπωνέζικα κιμονό

Ένα ολλανδικό κουκλόσπιτο

Θρησκευτικές γιορτές στον κόσμο

Το θέατρο σκιών στον κόσμο

Μυθολογικά τέρατα από διάφορους πολιτισμούς

Επίσης υπάρχουν ασκήσεις εξοικείωσης με τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό, όπως:

Γνωρίζοντας τους ευρωπαίους γείτονές μας

Ο ευρωπαίος γυπαετός

Ασκήσεις για τον Ελληνικό πολιτισμό, όπως:

Μια αρχαία τριήρης

Τα μουσεία του ελληνικού πολιτισμού

Περιλαμβάνονται επίσης δραστηριότητες που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα δικαιώματα του παιδιού, τον ρατσισμό κλπ

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Δημοτικό

Στόχος είναι η καλύτερη γνωριμία των μαθητών με τον πολιτισμό άλλων λαών μέσα από τη χρήση επιλεγμένων δικτυακών τόπων.

Οι μαθησιακές επιδιώξεις είναι κατά το πλείστον γνωσιακές, όπως:

Να εντοπίζουν και να αξιολογούν τις πληροφορίες που χρειάζονται.

Να αναλύουν και να συνθέτουν πληροφορίες

Να αξιοποιούν τον υπολογιστή και το διαδίκτυο σαν πηγή πληροφόρησης

Να γνωρίσουν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της θεματικής που αναλύεται

Μέθοδος

Επίσκεψη δικτυακών τόπων για άντληση πληροφοριών.

Οδηγίες

Δίνονται οδηγίες για κάθε δραστηριότητα

Αναστοχαστικές ερωτήσεις. Δεν υπάρχουν.

Παρατηρήσεις

Υπάρχουν προτάσεις για την ένταξη σε πιθανά σχέδια εργασίας για κάθε άσκηση

Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο - Χρυσή Χατζηχρήστου (2011)

Αθήνα: Gutenberg

Ταυτότητα

Πρόκειται για ένα πρόγραμμα πρωτογενούς πρόληψης, το οποίο αποσκοπεί στην προαγωγή της ψυχικής υγείας και ευεξίας στη σχολική κοινότητα και στη διαμόρφωση ενός κλίματος αμοιβαίου σεβασμού, κατανόησης και αποδοχής των ιδιαιτεροτήτων μέσα στη σχολική τάξη, μέσω της καλλιέργειας δεξιοτήτων σε θέματα επικοινωνίας, διαπολιτισμικής κατανόησης και συνεργασίας, και εφαρμόζεται είτε από σχολικούς ψυχολόγους, είτε από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς μετά από εξειδικευμένη κατάρτιση. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

I. Δεξιότητες επικοινωνίας, II. Αναγνώριση, έκφραση, διαχείριση συναισθημάτων, III. Διαστάσεις της αυτοαντίληψης, αυτοεκτίμηση, IV. Αντιμέτωπιση αγχογόνων καταστάσεων, V. Κοινωνική επάρκεια - Κοινωνικές δεξιότητες, VI. Διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων, VII. Σχολείο και πολυπολιτισμικότητα, VIII. Σχολείο και μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, IX. Σχολείο και οικογένεια, X. Δεξιότητες μελέτης και XII. Διαχείριση κρίσεων στη σχολική κοινότητα.

Ορισμένες θεματικές ενότητες διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικιακή κατηγορία.

Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελείται από 3 ντοσιέ:

1. Για την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Νηπιαγωγείο, Α', Β' Δημοτικού).
2. Για την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Γ', Δ', Ε', ΣΤ' Δημοτικού).
3. Για την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ένα μεγάλο μέρος του θεωρητικού υλικού που ισχύει για όλες τις ηλικιακές ομάδες παραμένει αυτούσιο και στα 3 ντοσιέ. Δίνονται 6-7 ασκήσεις σε κάθε ενότητα και υπάρχει χωριστό βιβλιαράκι στο τέλος του ντοσιέ που περιλαμβάνει το σύνολο των ασκήσεων.

Στόχος

Στόχος είναι η σχολική και ψυχοκοινωνική προσαρμογή των παιδιών (συμπεριλαμβανομένων και των “ διαφορετικών” μαθητών) στο σχολείο μέσα σε ένα πλαίσιο προαγωγής της σχολικής ευεξίας και της ψυχικής ανθεκτικότητας.

Υπάρχουν ξεχωριστές ενότητες που αναφέρονται στην επίλυση των συγκρούσεων, την πολυπολιτισμικότητα και τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Μέθοδος

Απλές, ομαδικές ασκήσεις που γίνονται κατά τη διάρκεια της διδακτικής ώρας, τις περισσότερες φορές με χρήση διδακτικών καρτών.

Οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς. Δίνονται σαφείς οδηγίες.

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Αναστοχαστικές ερωτήσεις. Δίνονται κατευθύνσεις στον εκπαιδευτικό για άξονες συζήτησης που αφορούν τις αντιδράσεις των παιδιών στο υλικό και τη διαδικασία.

Αξιολόγηση

Αναφέρεται ότι το πρόγραμμα εφαρμόστηκε για αρκετά χρόνια σε πολλά σχολεία της Ελλάδας και της Κύπρου. Δεν παρατίθεται επίσημη αξιολόγηση, αναφέρεται όμως ότι ήταν αποτελεσματικό μέσα από τα σχόλια των παιδιών και των εκπαιδευτικών που το εφάρμοσαν.

Παρατηρήσεις

Το εκπαιδευτικό υλικό δεν εστιάζει στην ευαισθητοποίηση στη διαφορετικότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το θεωρητικό του υπόβαθρο βασίζεται στη Θετική Ψυχολογία και τη Συστημική Θεωρία και αποσκοπεί στην καλύτερη προσαρμογή και ενδυνάμωση των παιδιών στη σχολική κοινότητα και τη διασύνδεση του σχολείου με κοινωνικές υπηρεσίες και το Πανεπιστήμιο.

Οι ασκήσεις έχουν σαν στόχο την εξοικείωση των παιδιών – ακόμη και της Δευτεροβάθμιας- με πολύ βασικές έννοιες της κάθε ενότητας.

Το πρόγραμμα προϋποθέτει τη συνδρομή σχολικού ψυχολόγου είτε για την εφαρμογή του είτε για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Ιστορίες για να ονειρεύεσαι.. παιχνίδια για να μεγαλώνεις - Φιλίππου Δ. Καραντάνα Π. (2010)

Για εμπύχωση βιωματικών ομάδων προσωπικής ανάπτυξης.

Αθήνα: Καστανιώτης.

Ταυτότητα

Το βιβλίο αποτελείται από παραμύθια και βιωματικές ασκήσεις που βοηθούν τους συμμετέχοντες να εμβαθύνουν σε αξίες, στάσεις, συναισθήματα και γεγονότα ζωής όπως και να αναπτύξουν δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να ζούμε καλά. Όπως αναφέρουν οι συγγραφείς “ (τα παραμύθια) μας μαθαίνουν να βρίσκουμε τρόπους να ξεπερνάμε τα εμπόδια, ανακαλύπτοντας εναλλακτικές λύσεις σωστές για εμάς, και να συνειδητοποιούμε ότι υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι να υπάρχουμε” (σελ. 23). Επιπλέον αναφέρεται στη στάση που πρέπει να έχει ο εμπυχωτής για να κινητοποιεί και να στηρίζει την ομάδα, σε κάθε στάδιο της διαδικασίας καθώς και οι τεχνικές που χρησιμοποιεί. Περιλαμβάνονται παραδείγματα εμπύχωσης ομάδων που βασίζονται στο παραμύθι.

Υπάρχει πληθώρα ιστοριών και ασκήσεων στις οποίες περιλαμβάνονται

4 ασκήσεις για την αναπηρία 3 ασκήσεις για την αποδοχή του άλλου, 12 ασκήσεις για τη διαφορετικότητα, μια άσκηση για τη διαχείριση του θυμού, 6 ασκήσεις για τις προκαταλήψεις, 4 ασκήσεις για τις συγκρούσεις, 7 ασκήσεις για τη συνεργασία.

Το βιβλίο απευθύνεται σε εμπυχωτές ομάδων παιδιών και ενηλίκων που είναι κατάλληλα εκπαιδευμένοι στη βιωματική εμπύχωση ομάδων.

Μέθοδος:

Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν παραδοσιακές ιστορίες και παραμύθια από την Ελλάδα και άλλες χώρες σαν αφορμή για την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως αυτογνωσία, ενεργητική ακρόαση, επικοινωνία, διαχείριση συγκρούσεων, διαχείριση άγχους, συνεργασία, ανάπτυξη δημιουργικότητας και αυτοεκτίμησης κ.λ.π.

Οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς

Δίνονται λεπτομερείς και σαφείς οδηγίες.

Αναστοχαστικές ερωτήσεις: Ναι

Αξιολόγηση

Αναφέρεται ότι οι δραστηριότητες έχουν χρησιμοποιηθεί σε πολλά και διαφορετικά πλαίσια με επιτυχία. Δεν υπάρχει επίσημη αξιολόγηση

Παρατηρήσεις

Το βιβλίο δεν αναφέρεται αποκλειστικά στην ευαισθητοποίηση στη διαφορετικότητα, περιλαμβάνει, ωστόσο, τις θεματικές της αποδοχής του άλλου και της διαχείρισης των συγκρούσεων.

Έξω οι μαύρες κότες! Δραστηριότητες για τη διδασκαλία της διαφορετικότητας - Παναγιώτης Αγγελίδης, Αντωνία Μιχαηλίδου, Τασούλα Στυλιανού (2006)

Λευκωσία: Εκδόσεις Intercollege

Ταυτότητα

Το βιβλίο γράφτηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος Comenius 2.1 με στόχο τη δημιουργία δραστηριοτήτων για τη βελτίωση της πρακτικής των εκπαιδευτικών σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Το βιβλίο θίγει τις ρατσιστικές αντιλήψεις που επικρατούν στην Κύπρο για τους αλλοδαπούς και παρουσιάζει μια σειρά ιστοριών για τις μεγάλες τάξεις του Δημοτικού σχολείου καθώς και όλες τις τάξεις του Γυμνασίου και του Λυκείου με στόχο την καλλιέργεια θετικών στάσεων απέναντι στη διαφορετικότητα.

Περιλαμβάνονται διαφορετικά εκπαιδευτικά υλικά.

1. Για μικρότερα παιδιά

Παραλλαγή του έργου του Αριστοφάνη “ Όρνιθες” όπως παρουσιάστηκε σαν παράσταση από μαθητές Δημοτικού Σχολείου το 2006.

Διαπολιτισμικό παραμύθι του Μ. Δαμανάκη

2. Για τους εκπαιδευτικούς

Σκιαγραφήσεις αλλοδαπών μαθητών μέσα στη σχολική τάξη

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Για τους μαθητές Δημοτικού

Για τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων

Μέθοδος

Προτείνεται η τεχνική των σκιαγραφήσεων (vignette) για την ευαισθητοποίηση των ίδιων των εκπαιδευτικών στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα αλλοδαπά παιδιά της τάξης τους.

Οδηγίες. Δίνεται παράδειγμα σκιαγράφησης

Αναστοχαστικές ερωτήσεις. ΟΧΙ

Παρατηρήσεις

Το βιβλίο παρουσιάζει δύο διαφορετικά διδακτικά πεδία.

Το πρώτο αφορά τους μαθητές και αναφέρεται σε ένα παραμύθι και μια θεατρική παράσταση. Σε αυτό το μέρος δεν περιλαμβάνονται λεπτομερείς οδηγίες για την εφαρμογή τους, απλώς παρατίθενται με θετικά σχόλια για την απήχηση που είχαν στα παιδιά.

Το δεύτερο μέρος αφορά τους εκπαιδευτικούς και την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης απέναντι στα αλλοδαπά παιδιά. Η τεχνική της σκιαγράφησης θα ήταν πιο εύκολο να εφαρμοστεί στην πράξη από τον εκπαιδευτικό, εάν υπήρχε μεγαλύτερη ανάπτυξη των οδηγιών και των αποτελεσμάτων της μεθόδου.

“All different all equal” - Education pack - European Youth Center, Council of Europe (1995)

<http://eycb.coe.int/edupack/default.htm>

Ταυτότητα

Πρόκειται για ολοκληρωμένο υλικό, που από όσο γνωρίζουμε δεν έχει μεταφραστεί στην ελληνική γλώσσα, το οποίο αναφέρεται στο γνωστό ευρωπαϊκό πρόγραμμα “ όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι” .Περιλαμβάνει 40 ασκήσεις καθώς και εκτενή εισαγωγή στο θεωρητικό υπόβαθρο του υλικού. Ενδεικτικές θεματικές:

Η νέα πραγματικότητα της κοινωνίας είναι η διαφορετικότητα.

Οι ανισότητες ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης: Βορράς έναντι Νότου, Ανατολής έναντι Δύσης.

Διερεύνηση εννοιών όπως εθνοκεντρισμός, ξеноφοβία, κοινωνικός αποκλεισμός.

Με ποιον τρόπο οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες μπορούν να εξελιχθούν σε πραγματικά διαπολιτισμικές κοινωνίες.

Διαδικασίες κοινωνικής επιμόρφωσης και εκπαίδευσης που απαιτούνται για αυτή τη μετάβαση τόσο σε επίπεδο επίσημης, θεσμοθετημένης εκπαίδευσης όσο και στο ανεπίσημο διαπολιτισμικό πλαίσιο της καθημερινής ζωής.

Βαθμίδα εκπαίδευσης: Γυμνάσιο, Λύκειο, Πανεπιστήμιο

Στόχοι του προγράμματος:

Να μπορέσουμε να δούμε τον εαυτό μας με τη ματιά ενός άλλου

Να κατανοήσουμε τον κόσμο στον οποίο ζούμε

Να ενημερωθούμε για άλλες πραγματικότητες, διαφορετικές από τη δική μας

Να δούμε τα πλεονεκτήματα της διαφορετικότητας

Να αναπτύξουμε θετικές στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στη διαφορετικότητα

Μέθοδος

Περιλαμβάνει 3 ασκήσεις προθέρμανσης καθώς και 40 δραστηριότητες οι οποίες ταξινομούνται σε 3 διαφορετικά επίπεδα δυσκολίας. Οι δραστηριότητες αναφέρονται σε 4 διαφορετικά θέματα.

Δημιουργία θετικών δυναμικών στην ομάδα

Επεξεργασία στερεοτύπων για άλλες κουλτούρες

Διερεύνηση των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτισμικών ή εκπαιδευτικών μηχανισμών που υποκινούν καταστάσεις διάκρισης και αποκλεισμού

Ενθάρρυνση και προώθηση κοινωνικής αλλαγής με βάση την αρχή της αποδοχής της διαφορετικότητας και τις αξίες της ισότητας.

Οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς

Περιλαμβάνει λεπτομερείς και σαφείς οδηγίες με επισημάνσεις για τα δύσκολα σημεία.

Αναστοχαστικές ερωτήσεις: Ναι

Αξιολόγηση

Δεν περιλαμβάνονται δεδομένα αξιολόγησης στο υλικό.

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Παρατηρήσεις

Παρά το γεγονός ότι δεν έχει μεταφραστεί, το εκπαιδευτικό πακέτο “All different all equal” αποτελεί εξαιρετικό υλικό για ευαισθητοποίηση στη διαφορετικότητα, την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και μιας διαφορετικής οπτικής από τη δική μας. Οι ασκήσεις είναι πολύ προσεκτικά οργανωμένες με επισημάνσεις για τον συντονιστή της ομάδας. Οι περισσότερες χρειάζονται αρκετό χρόνο για την προετοιμασία τους. Χρησιμοποιεί τον όρο intercultural για να δηλώσει τον εκπαιδευτικό και κοινωνικό στόχο για ανάπτυξη διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων μιας κοινωνίας σε αντιδιαστολή με τον όρο multicultural που δηλώνει την απλή συνύπαρξη πολλών πολιτισμικών ομάδων, συχνά περιχαρακωμένων μεταξύ τους.

Domino - A manual to use peer group education as a means to fight racism, xenophobia, anti-Semitism and intolerance. Council of Europe (1996)

<http://eycb.coe.int/domino/default.htm>

Ταυτότητα

Ολοκληρωμένο υλικό στην αγγλική γλώσσα με λεπτομερείς οδηγίες για την δημιουργία δράσεων και προγραμμάτων στα σχολεία και την κοινότητα με βάση την εκπαίδευση μέσα από την ομάδα ομοτίμων (peer group), μια ιδιαίτερα αποτελεσματική και καινοτόμο μέθοδο στην εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων στο Γυμνάσιο και το Λύκειο.

Δίνει οδηγίες βήμα-βήμα για τον τρόπο με τον οποίο δημιουργούνται οι ομάδες, τον τρόπο με τον οποίο τις καθοδηγούμε και τις μεθόδους που θα ακολουθήσουμε. Δίνονται επίσης παραδείγματα από χώρες που εφάρμοσαν με επιτυχία τέτοια προγράμματα.

Στόχος είναι η συνειδητοποίηση των φαινομένων ξενοφοβίας και κοινωνικού αποκλεισμού και η καταπολέμηση της βίας

Μέθοδος

Περιλαμβάνει ομαδικές δραστηριότητες με στόχο την αυτογνωσία και την ευαισθητοποίηση. Χρησιμοποιούνται παιχνίδια, προσομοιώσεις καταστάσεων, συζήτηση κλπ.

Οδηγίες προς τους εμπυχωτές: Περιλαμβάνει λεπτομερείς και σαφείς οδηγίες με επισημάνσεις για τα δύσκολα σημεία.

Αναστοχαστικές ερωτήσεις: Ναι

Αξιολόγηση: Δεν περιλαμβάνονται δεδομένα αξιολόγησης στο υλικό.

Παρατηρήσεις

Η ευαισθητοποίηση των παιδιών από τους συνομηλίκους τους είναι μια ιδιαίτερα αποτελεσματική **Μέθοδος** ιδιαίτερα στην εφηβεία περίοδο κατά την οποία οι συνομήλικοι ασκούν έντονη επίδραση στις απόψεις των νέων. Πρόκειται για μια καινοτόμο προσέγγιση με επιτυχημένες εφαρμογές. Αναφέρονται και οι δυσκολίες εφαρμογής σε πραγματικές συνθήκες ζωής.

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Εφαρμογή Προγραμμάτων που προωθούν την ισότητα στην κοινωνία - ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

Από τα σπορ στην καθημερινή ζωή
Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι

Γραφείο Ολυμπιακής Παιδείας ΥΠΕΠΘ, 2008

Διαθέσιμο από την ιστοσελίδα

<http://repository.edulll.gr/1388>

Ταυτότητα

Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ευαισθητοποίησης στην πολυπολιτισμικότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα των φύλων, τον ρατσισμό και την ξενοφοβία, τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη βία και την επιθετικότητα στο πλαίσιο της Φυσικής Αγωγής.

Αποτελείται από τις ακόλουθες ενότητες:

Ενότητα 1: Ανθρώπινα δικαιώματα

Ενδεικτική θεματολογία

Σεβασμός και Υπευθυνότητα

Ανάπτυξη αυτοσεβασμού και αυτοπεποίθησης

Ομαδικό πνεύμα εργασίας

Ενότητα 2 Πολυπολιτισμικότητα

Ενδεικτική θεματολογία

Αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση των φυλών της γης (σκυταλοδρομία)

Γνωριμία με τα αθλήματα που προέρχονται από άλλες χώρες

Γνωριμία με τη ζωή των αλλοδαπών συμμαθητών

Ανάπτυξη επιστοσύνης σε άτομα διαφορετικής εθνικότητας (ναρκοπέδιο)

Κατανόηση της διαφορετικότητας (τροποποιημένο ποδόσφαιρο)

Ενότητα 3 Ρατσισμός – Ξενοφοβία

Ενδεικτική θεματολογία

Αμφισβήτηση στερεοτύπων- προκαταλήψεων (ο καλός λύκος)

Διαφορετικότητα στην κίνηση (πιο γρήγορα-πιο αργά)

Ίσα δικαιώματα στο παιχνίδι (αποκλεισμός των μη λευκών)

Αποκλεισμοί (το παιχνίδι της εξουσίας)

Ανταγωνισμός-ρατσισμός (συμμετοχή ή νίκη)

Ενότητα 4 Φύλα και ισότητα

Ενδεικτική θεματολογία

Ομοιότητες και διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών

ΜΜΕ και φύλο (τι δείχνει η τηλεόραση)

Ανδρικά και γυναικεία σπορ

Αλλάζουμε τα στερεότυπα (ποδόσφαιρο για όλους)

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Διακρίσεις φύλων στη φυσική αγωγή

*Ενότητα 5 Κοινωνικός αποκλεισμός
Ενδεικτική θεματολογία
Ανισότητες στην εκπαίδευση
Κοινωνικός αποκλεισμός*

*Σtereότυπα και προκαταλήψεις
Κοινωνική κατασκευή του σώματος*

*Ενότητα 5 Επιθετικότητα και βία
Ενδεικτική θεματολογία
Ο αθλητής που θαυμάζω
Τήρηση κανόνων αθλητικής συμπεριφοράς
ΜΜΕ και βία στους αθλητικούς χώρους
Οι συνέπειες της επιθετικότητας*

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Απευθύνεται σε μαθητές του Δημοτικού και του Γυμνασίου και οι ασκήσεις διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικία των παιδιών.

Στόχος

Απώτερος στόχος του προγράμματος είναι η προαγωγή της ισότιμης συμμετοχής και εκπροσώπησης των δύο φύλων στο κοινωνικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι.

Οι επιμέρους στόχοι περιλαμβάνουν

Την ανοχή απέναντι στη διαφορετικότητα

Την ειρηνική επίλυση των διαφορών με τους άλλους

Τη βελτίωση της αυτοπεποίθησης και την ανάπτυξη της κοινωνικότητας

Μέθοδος

Παιχνίδια και ασκήσεις για τους μαθητές που προάγουν την αυτενέργεια και την ομαδική εργασία.

Οδηγίες

Η κάθε διδακτική ενότητα περιλαμβάνει αναλυτικές οδηγίες στον εκπαιδευτικό όσον αφορά

Τις επιδιώξεις

Τη διδασκαλία χωριστά για κάθε ηλικιακή ομάδα μαθητών

Μεθόδους και παραδείγματα

Τρόπους αξιολόγησης

Βιβλιογραφία και υποστηρικτικό υλικό από το διαδίκτυο

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΝΑΙ

Παρατηρήσεις

Ολοκληρωμένο πρόγραμμα με ποικιλία θεματικών που μπορούν να εφαρμοστούν στο πλαίσιο της Φυσικής Αγωγής.

Δίνονται τόσο το θεωρητικό πλαίσιο για κάθε θεματική όσο και λεπτομερείς οδηγίες για τον τρόπο υλοποίησης στην πράξη.

Οδηγός διαπολιτισμικής μουσικής εκπαίδευσης - Γιώργος Σακελλαρίδης (2010)

Συνδέοντας τη θεωρία με την πράξη.
Εκδόσεις Πεδίο

Ταυτότητα

Περιλαμβάνει 10 μαθήματα 11 τραγούδια και 2 έμμετρα και μη παραμύθια διαπολιτισμικής μουσικής εκπαίδευσης.

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Απευθύνεται σε μαθητές του Δημοτικού.

Στόχος

Γνωριμία με τα πολυπολιτισμικά στοιχεία της μουσικής.
Καλλιέργεια ενσυναίσθησης, ανοχής αντιφάσεων, κριτικής στάσης καθώς και επικοινωνίας-ανταλλαγής μεταξύ μαθητών με διαφορετική εθνική καταγωγή.

Μέθοδος

Χοροί, τραγούδια και μουσική από την Ελλάδα και όλο τον κόσμο.

Οδηγίες

Δίνονται οδηγίες στον μουσικό που θα εφαρμόσει το πρόγραμμα

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΟΧΙ

Αξιολόγηση. Έχει γίνει αξιολόγηση σαν μέρος διδακτορικής έρευνας που περιλαμβάνεται στο βιβλίο του ίδιου συγγραφέα *Διαπολιτισμική Μουσική Εκπαίδευση*, Εκδόσεις Ατραπός.

Παρατηρήσεις

Το πρώτο βιβλίο του συγγραφέα *Διαπολιτισμική Μουσική Εκπαίδευση* (Εκδόσεις Ατραπός) περιλαμβάνει λεπτομερή καταγραφή του τρόπου με τον οποίο ο ίδιος αξιοποίησε τα μουσικά ακούσματα παιδιών από άλλες χώρες, τους γονείς τους καθώς και τοπικούς οργανοπαίκτες για να ενισχύσει τη διαπολιτισμική διάσταση της μουσικής εκπαίδευσης και αποτελεί χρήσιμο συνοδευτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό που θέλει να εφαρμόσει το πρόγραμμα.

“Μυρωδιά από κακάο” - Περσεφόνη Σέξτου

Στο βιβλίο

Πρακτικές εφαρμογές θεάτρου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (2007)

Εκδόσεις Καστανιώτη

Πρόκειται για εκπαιδευτικό θέατρο το οποίο παρουσιάστηκε σε δημοτικά σχολεία της Θεσσαλονίκης το διάστημα 2006-06. Η Unesco το έχει εντάξει στα προγράμματα θεάτρου στην εκπαίδευση για την ειρήνη.

Στόχος είναι να εξοικειώσει τα παιδιά με το διαφορετικό στην κοινωνία εισάγοντας τον προβληματισμό: “ Πώς μπορεί να διατηρηθεί η πολιτισμική **Ταυτότητα** του καθενός μέσα στο πολύχρωμο υφαντό των πολιτισμών και ταυτόχρονα πώς μπορεί ο ένας να μάθει κάτι καινούργιο από τον άλλο; “

Κεντρικός ήρωας είναι ένα παιδί από την Αφρική που έρχεται να ζήσει στην Ελλάδα παρακινούμενο από την επαφή του με τον ελληνικό πολιτισμό, όπως του τον είχε διδάξει ένας εμπνευσμένος δάσκαλος στην Αφρική. Πώς θα του φανεί ο κόσμος μας; Πώς θα μας φανεί ο κόσμος του θα αποκτήσει φίλους; Θα καταφέρει η δυνατή μυρωδιά από κακάο να γαργαλήσει τις μύτες μας; Το θέατρο παίζεται με τη συμμετοχή των παιδιών δημιουργώντας την δική τους εκδοχή της πραγματικότητας. Μεγάλη αυτενέργεια των μαθητών που συμμετέχουν.

Δίνει χώρο για τη συζήτηση των συναισθημάτων και για ευρύτερη συζήτηση των θεμάτων που ανακύπτουν.

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Δημοτικό

Στόχος

Αναγνώριση και επεξεργασία της διαφορετικότητας στις ανθρώπινες σχέσεις

Μέθοδος

Θέατρο, συζήτηση, δημιουργική γραφή

Οδηγίες

Δίνονται λεπτομερείς οδηγίες και παραδείγματα για τον τρόπο εφαρμογής του

Αξιολόγηση

Υπάρχει αξιολόγηση

Παρατηρήσεις

Απαιτεί δεξιότητες στο εκπαιδευτικό δράμα. Μπορεί να διεξαχθεί με τη βοήθεια θεατροπαιδαγωγού.

"Εσύ όπως κι Εγώ - εξερευνώντας τη διαφορετικότητα μέσα από το θέατρο" - Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση

<http://www.theatroedu.gr>

Πρόγραμμα σε σχολεία
Ανατολική Αττική 2010-2011

Για τέταρτη χρονιά το 2010-2011 το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής (γραφεία πολιτιστικών προγραμμάτων και προγραμμάτων αγωγής υγείας), το Κέντρο Τεχνών και Διαπολιτισμικής Αγωγής-ΩΣΜΩΣΗ, το Συνήγορο του Παιδιού, τη Γ.Γ. Νέας Γενιάς, υλοποίησε το πρόγραμμα *"Εσύ όπως κι Εγώ - εξερευνώντας τη διαφορετικότητα μέσα από το θέατρο"*.

Το πρόγραμμα το 2010-2011 παρουσίασε δυο καινοτομίες: - εκπαίδευση ομάδας νέων θεατροπαιδαγωγών που πραγματοποίησαν παρεμβάσεις στα σχολεία - μεγαλύτερη εισαγωγική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Το πρόγραμμα με τον τρόπο αυτό επεκτάθηκε σε περισσότερα σχολεία και μελλοντικά θα μπορεί να υλοποιείται ευκολότερα και σε περισσότερες περιοχές.

Σχολεία που συμμετείχαν - 5ο Γυμνάσιο Αχαρνών - 12ο Γυμνάσιο Αχαρνών, - 1ο Γυμνάσιο Βάρης - 2ο Γυμνάσιο Βάρης - Γυμνάσιο Βουλιαγμένης - 2ο Γυμνάσιο Γέρακα - 3ο Γυμνάσιο Γέρακα - Γυμνάσιο Δροσιάς - Καλλιτεχνικό Γυμνάσιο Γέρακα - 2ο Γυμνάσιο Καλυβίων - Μουσικό Γυμνάσιο Παλλήνης - 3ο Γυμνάσιο Παλλήνης - 1ο ΕΠΑΛ Λαυρίου - 1ο Λύκειο Γέρακα - Λύκειο Καπανδριτίου

Συντονιστές: Νίκος Γκόβας, Παύλος Κοσμίδης

Θεατροπαιδαγωγοί: Νάσια Χολέβα, Παπασωτηρίου Εμμανουέλλα, Σαμαρά Βούλα, Κρίταρη Χριστίνα, Σαπρανίδου Αλίνα.

Παρατηρήσεις

Δεν δίνονται περισσότερες πληροφορίες για τους στόχους και τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος.

Ειρήνη - Ύπατη Αρμοστέια των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες

www.unhcr.gr

Το « Ειρήνη» αποτελεί εκπαιδευτικό υλικό που απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 5 έως 8 ετών. Περιλαμβάνει:

Μια ταινία κινουμένων σχεδίων (διάρκειας 7 λεπτών) '

<http://www.youtube.com/watch?v=WQJhuAfVTqo&feature=plcp>

Συνοδευτικό εκπαιδευτικό υλικό

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Νηπιαγωγείο και μικρές τάξεις Δημοτικού

Η ιστορία αναφέρεται σε ένα μικρό κορίτσι που αναγκάζεται να εγκαταλείψει το σπίτι της, να δοκιμάσει την ανασφάλεια και την απόρριψη μέχρι να βρει ζεστασιά, προστασία και στοργή σε ένα νέο σπιτικό.

Το φυλλάδιο, η χρήση του οποίου προβλέπεται σε συνδυασμό με την ταινία κινουμένων σχεδίων, προσφέρεται για διάφορες δραστηριότητες. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να παρατηρήσουν, να μιλήσουν, να ζωγραφίσουν, να μιμηθούν, να μεταμφιεστούν και να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους, με βάση τις φιγούρες του φυλλαδίου και της ταινίας κινουμένων σχεδίων.

Στόχος

Οι σκοποί αυτής της άσκησης είναι:

Να ενθαρρύνει την έκφραση συναισθημάτων και συγκινήσεων που προκαλούνται από την ιστορία της Ειρήνης, αυξάνοντας τη συμπάθεια των παιδιών για όσους βρίσκονται μακριά από την πατρίδα τους.

Να εμπλουτίσει την τάξη με την εδραίωση σχέσεων μεταξύ των παιδιών, μέσω των εμπειριών τους και του αισθήματος της ζωής μακριά από την πατρίδα.

Να καταστήσει τα παιδιά γνώστες της έννοιας της διαφορετικότητας και του αποκλεισμού, σε συνδυασμό με τις βασικές και καθολικές ανάγκες των παιδιών.

Μέθοδος

Συνεργατική- συμμετοχική

Οδηγίες

Δίνονται οδηγίες για την κάθε άσκηση

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΟΧΙ

Παρατηρήσεις

Το υλικό εστιάζει στους πρόσφυγες, θέμα για το οποίο δεν υπάρχουν πολλές παρεμβάσεις.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΕΑΕΚ/ΕΣΠΑ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

«Εκπαίδευση των παιδιών της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Θράκη, (1997-2007)

<http://www.museduc.gr/index.php>

Πληροφορίες για τις εκπαιδευτικές δράσεις του προγράμματος στη διεύθυνση: <http://www.kleidiakaiantikleidia.net> (Κλειδιά και αντικλειδιά).

Το εκπαιδευτικό υλικό μπορείτε να το βρείτε στη διεύθυνση:

<http://repository.edulll.gr/edulll/simple-search?query=%CE%9A%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%AC+%CE%BA%CE%B1%CE%B9+%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B4%CE%B9%CE%B1&submit.x=0&submit.y=0>

Από την πλευρά της ελληνικής πολιτείας το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» είναι προϊόν νέας πολιτικής του ελληνικού κράτους απέναντι στη Μειονότητα της Θράκης που αρχίζει τη δεκαετία του 1990 και έχει ως βασικούς στόχους:

- ☑ την αρμονική ένταξη των παιδιών της Μειονότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία και
- ☑ την αναβάθμιση της εκπαίδευσής τους, με έμφαση στην καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας που θα βοηθήσει τη μελλοντική τους ένταξη στην εργασία με καλύτερους όρους
- ☑ τη διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από το εκπαιδευτικό προσωπικό και όλους τους πολίτες της Θράκης.
- ☑ Την παροχή στους εκπαιδευτικούς αφενός ειδικών γνώσεων, αφετέρου κατάλληλου και καινοτόμου εκπαιδευτικού υλικού.
- ☑ την υποστήριξη των οικογενειών για να ενισχύσουν τη σχολική επίδοση των παιδιών τους.

Το ΠΕΜ περιελάμβανε πολλές δράσεις οι οποίες στόχευαν όλους τους φορείς που εμπλέκονται στην εκπαίδευση: μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς, την τοπική κοινωνία. Επιμόρφωσε τους εκπαιδευτικούς των εκεί σχολείων, εισήγαγε νέα βιβλία για το δημοτικό με μέθοδο εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, παρήγαγε βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό και πρόσφερε ενισχυτική διδασκαλία στο Γυμνάσιο.

Επιπλέον, προχώρησε σε παρέμβαση στην τοπική κοινωνία με τα Κέντρα Στήριξης του ΠΕΜ, ορισμένα από τα οποία ήταν κινητές μονάδες. Αυτά τα κέντρα λειτούργησαν ως κέντρα ελληνομάθειας, κοινωνικοποίησης και στήριξης γονέων και εκπαιδευτικών. Το προσωπικό τους ήταν μεικτό πολιτισμικά και δίγλωσσο έτσι ώστε να αισθάνονται άνετα γονείς και μαθητές.

Η ιστοσελίδα www.kleidiakaiantikleidia.net αποτελεί επιμορφωτικό υλικό που δημιουργήθηκε το διάστημα 2002-2004. Περιλαμβάνει 34 μικρά βιβλία χωρισμένα σε τρεις θεματικές ενότητες: Διδακτική Μεθοδολογία, Κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο της εκπαίδευσης και Ταυτότητες και Ετερότητες. Έχουν γραφτεί από εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων, με στόχο να απαντήσουν σε ερωτήματα που τίθενται σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια, αλλά κυρίως στο δύσκολο πλαίσιο της μειονοτικής εκπαίδευσης.

☑ Η Μειονοτική εκπαίδευση της Θράκης Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης Πρόγραμμα εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

☒ «Κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο της εκπαίδευσης» και Ετερογένεια και σχολείο στη θεματική ενότητα

Θάλεια Δραγώνα

☒ «Ταυτότητες και ετερότητες».

Νέλλη Ασκούνη και η Αλεξάνδρα Ανδρούσου

☒ «Εμείς και οι άλλοι: εμπειρίες εκπαιδευτικών» στη θεματική ενότητα «Ταυτότητες και ετερότητες».

Αναστασία Δημητρίου, Βικτωρία Λαγοπούλου και Τριαντάφυλλος

Πετρίδης

☒ Κοινωνικές ανισότητες στο σχολείο στη ενότητα «Κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο της εκπαίδευσης»

Νέλλη Ασκούνη

☒ Δημιουργικές δραστηριότητες και διαδικασίες μάθησης, στη ενότητα «Διδακτική Μεθοδολογία».

Άννα Κουτσούρη

☒ Γλωσσική ετερότητα στην Ελλάδα" στη θεματική ενότητα: Ταυτότητες και Ετερότητες.

Ο Σεβντάς του Σεντουκιού: πού είναι οι ρόδες μου ;

Πρόκειται για ένα ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό παιχνίδι που αποτελεί ένα ταξίδι στο χώρο και στο χρόνο, μια διαθεματική ηλεκτρονική βιβλιοθήκη με θέματα ιστορίας, γεωγραφίας, κοινωνικής και πολιτικής αγωγής, τέχνης και καθημερινής ζωής. Απευθύνεται στα παιδιά των τριών τελευταίων τάξεων του δημοτικού, χωρίς αυτό να αποκλείει τη συμμετοχή και μικρότερων παιδιών.

Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών - Πρόγραμμα ΕΣΠΑ (2010-2013)

www.diapolis.auth.gr

Πρόκειται για έργο πανελληνίας εμβέλειας και απευθύνεται στα δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας που συγκεντρώνουν πληθυσμό αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών πάνω από 10%.

Αφορά μαθητές και εκπαιδευτικούς, γιατί βελτιώνει το εκπαιδευτικό έργο των σχολείων και τους προετοιμάζει, ώστε να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Στοχεύει στη βελτίωση των σχολικών επιδόσεων των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό σχολείο, προκειμένου να εξασφαλιστεί η κατά το δυνατόν ισότιμη εκπαίδευση των ομάδων με γηγενείς μαθητές, καθώς και η κοινωνική τους ένταξη.

Διοικείται από ενδεκαμελή επιτροπή, υπό την επιστημονική ευθύνη της καθηγήτριας Άννας Αναστασιάδη, και συνεργάζεται με αρμόδιους φορείς του Υπουργείου Παιδείας Δ.Β.Μ.Θ., καθώς και με κοινωνικούς φορείς που ασχολούνται με θέματα παλιννόστησης και μετανάστευσης.

Η υλοποίηση του έργου ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2010 και ολοκληρώνεται το Δεκέμβριο του 2013.

Οι δράσεις του περιλαμβάνουν την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για την εκμάθηση τόσο της ελληνικής όσο και της μητρικής γλώσσας στους αλλοδαπούς μαθητές, τη διασύνδεση του σχολείου με την κοινότητα, την ψυχολογική στήριξη των μαθητών, την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

"Διαπολιτισμικές Εκπαιδευτικές Δράσεις στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με ενίσχυση των Διακρατικών Συνεργασιών" "Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση"

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Συνεργασίας

<http://www.edulll.gr/?p=3005>

http://www.edulll.gr/?page_id=11

Πρόγραμμα διακρατικών συνεργασιών

COMENIUS

Η δράση COMENIUS συμβάλλει στην προώθηση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης στη σχολική εκπαίδευση στην Ευρώπη μέσω διακρατικών δραστηριοτήτων οι οποίες αποσκοπούν:

- στην αύξηση της ευαισθητοποίησης όσον αφορά στη διαφορετικότητα των πολιτισμών
- στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης
- στη βελτίωση των δεξιοτήτων των διδασκόντων στο πεδίο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης
- στην υποστήριξη της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στη βελτίωση της εκπαίδευσης των παιδιών των διακινουμένων εργαζομένων, των εργαζομένων που ασκούν πλανόδια επαγγέλματα, των τσιγγάνων και των ταξιδιωτών.

Η δράση COMENIUS υποδιαιρείται σε τρεις επιμέρους δράσεις:

- COMENIUS 1 : συμπράξεις σχολικών ιδρυμάτων
- COMENIUS 2 : κατάρτιση διδασκόντων και λοιπού εκπαιδευτικού προσωπικού· σχολικών ιδρυμάτων
- COMENIUS 3 : δημιουργία δικτύων

Επιμέρους δράση του προγράμματος Comenius - « Η λογοτεχνία ως μέσο πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας».

Στόχος του προγράμματος είναι μέσα από τη λογοτεχνία τα παιδιά και οι γονείς τους να έρθουν σε επαφή με τα λογοτεχνικά κείμενα των εταιρικών σχολείων, να αντιληφθούν τα κοινά στοιχεία των Ευρωπαϊκών πολιτισμών, και να έρθουν σε διάλογο με τα παιδιά από τις συμμετέχουσες χώρες.

Αδελφοποιήσεις Σχολείων /Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών στο Εξωτερικό

Οι εκπαιδευτικές ανταλλαγές και οι αδελφοποιήσεις περιλαμβάνουν ένα μεγάλο φάσμα δραστηριοτήτων, όπως αλληλογραφία, επικοινωνία μέσω Internet, ανταλλαγή εργασιών, βιβλίων, έργων ζωγραφικής, διαφανειών, που καταλήγουν συνήθως στην ανταλλαγή επισκέψεων. **Στόχος** τους είναι η καλλιέργεια της γνωριμίας και αλληλοκατανόησης των λαών, η κοινωνικοποίηση των μαθητών, η συνειδητοποίηση της πολιτιστικής τους κληρονομιάς, η πραγματοποίηση κοινών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εκδηλώσεων, η επαφή με ξένους πολιτισμούς και με ένα διαφορετικό τρόπο ζωής, η εξάσκηση ξένων γλωσσών, καθώς και η προώθηση της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας, της Ιστορίας και του Πολιτισμού. Αναφορικά με τα εκπαιδευτικά ταξίδια μαθητών στο εξωτερικό, αυτά γίνονται στα πλαίσια της αμοιβαιότητας και διαρκούν μέχρι δέκα (10) ημέρες.

INDIE (ΕΝΤΑΞΗ & ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)

<http://www.britishcouncil.org/gr/greece-society-indie.htm>

Το πρόγραμμα INDIE στοχεύει στο να προωθήσει την κοινωνική συνοχή και να βελτιώσει τα εκπαιδευτικά πρότυπα στα σχολεία με πολυπολιτισμικούς πληθυσμούς. Το πρόγραμμα οργανώνεται σε συνεργασία με εκπαιδευτικές αρχές από εννέα κράτη μέλη της Ε.Ε.: Βέλγιο, Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία και Βρετανία.

Μέσω του προγράμματος INDIE χτίζουμε δίκτυα που εστιάζουν στις κοινές προκλήσεις που προκύπτουν από τη μετανάστευση και τη πολιτισμική ποικιλομορφία στην εκπαίδευση. Αυτό που είναι μοναδικό στο INDIE είναι ότι φέρνουμε κοντά μαθητές, δασκάλους και εκπαιδευτικούς φορείς, προκειμένου να συζητήσουμε και να συμφωνήσουμε καλύτερους τρόπους διαχείρισης της ένταξης και της διαφορετικότητας στα σχολεία, καθώς και να εφαρμόσουμε μια σειρά προγραμμάτων σε σχολεία, τα οποία θα καθορίσουν τα πρότυπα καλύτερης πρακτικής στον τομέα.

SEMEP-UNESCO - “Discover differences around yourself”

Μαθήματα ζωής για τη διαφορετικότητα: Δρόμος ελπίδας για την Ειρήνη – Συμμετοχή Παλαιστίνιων μαθητών από το Ισραήλ.

Πολιτιστικό-περιβαλλοντικό πρόγραμμα ανταλλαγής μαθητών Λυκείου. Δίνεται έμφαση στην ετερότητα, στην κατανόηση των διαφορών μεταξύ των ανθρώπων και στις ταυτότητες.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗ UNICEF ΚΑΙ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

“Τα παιδιά γράφουν και ζωγραφίζουν τα Δικαιώματά τους”

Η UNICEF, με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας Δικαιωμάτων (20 Νοεμβρίου), επέτειο της υιοθέτησης της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Ελληνική Ένωση Διεθνών Θερινών Παιδικών Κατασκηνώσεων

(CISV-Greece)- Μέλος της CISV International - Building Global Friendship

Σκοπός της Ένωσης είναι η καλλιέργεια πνεύματος κατανόησης του τρόπου ζωής των διαφόρων λαών με τελικό στόχο την ειρηνική διαβίωση στον πλανήτη μας. Παιδιά διαφορετικής πολιτισμικής παιδείας (από διαφορετικές θρησκείες, ηπείρους, χώρες), να συνειδητοποιήσουν τις βασικές ομοιότητες μεταξύ όλων των ανθρώπων ανεξαρτήτως φυλής ή θρησκείας και ταυτόχρονα να γνωρίσουν, εκτιμήσουν και να μπορούν εποικοδομητικά να αξιοποιούν τις μεταξύ τους διαφορές.

Μέσα τα προγράμματα στις κατασκηνώσεις, τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να γνωρίζουν άτομα και οικογένειες διαφορετικής κουλτούρας, να εκτιμούν και να αξιοποιούν τη διαφορετικότητα μεταξύ των ανθρώπων προς όφελος του συνόλου, να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας και επικοινωνίας και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες σε διεθνές περιβάλλον.

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Το ενταξιακό πρόγραμμα του 132^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών

<http://www.132grava.net/>

Οι αρχές του ενταξιακού σχολείου έχουν εφαρμοστεί, με πρωτοβουλία των ίδιων των εκπαιδευτικών, στο 132^ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών (Πρωτονοτάριου και Χαραβιτσιδής, 2008^α, 2008β). Έχοντας ένα υψηλό ποσοστό αλλοεθνών μαθητών (70%) από φτωχές οικογένειες με προβλήματα ανεργίας και έντονα μαθησιακά προβλήματα στις τάξεις τους, οι εκπαιδευτικοί αποφάσισαν να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που έθετε το συγκεκριμένο πλαίσιο κατανοώντας ότι:

“ ήταν αναγκαίο το σχολείο να διευρύνει τον ρόλο του, να γίνει γέφυρα φιλίας και συνεκτικός κρίκος ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς και επίσης να αποκτήσει δεσμούς με τη γειτονιά και την τοπική κοινωνία (Πρωτονοτάριου και Χαραβιτσιδής, 2008α, σελ. 14).

Οι εκπαιδευτικοί δημιούργησαν ένα πολυεπίπεδο πρόγραμμα δράσεων που απευθυνόταν τόσο στις τάξεις τους όσο και στους γονείς των μαθητών τους και στη δική τους επιμόρφωση.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

*Ο εκπαιδευτικός φρόντιζε να αξιοποιεί τη γλώσσα και την ιδιαίτερη κουλτούρα που μεταφέρουν τα παιδιά από την πατρίδα τους ενθαρρύνοντας σε κάθε ευκαιρία να προβάλλουν την **Ταυτότητα** και τον πολιτισμό τους.*

Στις εκδηλώσεις του σχολείου προσπάθησαν να εξασφαλίζουν τη συμμετοχή όλων των μαθητών αποφεύγοντας ζητήματα που μπορεί να προσβάλλουν τα παιδιά ή να δημιουργήσουν εσωτερικές συγκρούσεις.

Χρησιμοποιώντας βιωματικές μεθόδους, οι μαθητές έμαθαν να μοιράζονται βιώματα, να αναγνωρίζουν τη συμπεριφορά τους, να επικοινωνούν και να συνεργάζονται.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Οι εκπαιδευτικοί επεδίωξαν:

Την ενδοσχολική επιμόρφωση

Εναλλακτικά μοντέλα στη διδασκαλία, όπως την παρουσία δύο δασκάλων στην τάξη, τη συνδιδασκαλία σε δύο τμήματα, τη στήριξη των μαθητών μέσα στην τάξη τους κλπ

Τακτικές συνεδρίες του Συλλόγου Διδασκόντων, όπου συζητούσαν τα προβλήματα που προέκυπταν και αναζητούσαν λύσεις από κοινού.

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Οι εκπαιδευτικοί φρόντιζαν να έχουν άμεση επαφή και συνεργασία με την οικογένεια των μαθητών χρησιμοποιώντας τους ακόλουθους τρόπους προσέγγισης:

Ανακοινώσεις και ενημέρωση στη γλώσσα τους

Συχνή τηλεφωνική ή προσωπική επαφή με γονείς, με τα παιδιά να λειτουργούν σαν μεταφραστές

Εργαστήρια στήριξης του γονικού ρόλου σε συνεργασία με εξωτερικούς φορείς

Πρόσκληση σε γονείς να συμμετέχουν εθελοντικά σε εργαστήρια με θέματα τα οποία οι ίδιοι επέλεγαν και παράλληλη μετάφραση στη γλώσσα τους.

Δικτύωση με υπηρεσίες και υποστηρικτικές δομές, όπως Ιατροπαιδαγωγικά κέντρα, Κοινωνική υπηρεσία Δήμου κλπ

Διδασκαλία ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες γονείς και μητρικής γλώσσας στους μαθητές. Η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας στους μαθητές αποδεικνύει έμπρακτα την αποδοχή της σχολικής κοινότητας και την ισότιμη αντιμετώπισή τους με τους Έλληνες μαθητές.

Εταιρία για την ανάπτυξη και τη δημιουργική απασχόληση των παιδιών (ΕΑΔΑΠ)

«Σχεδία». Κέντρο Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης

www.eadap.gr

Εταιρεία με ενεργό δράση και έκδοση βιβλίων στο χώρο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Ενδεικτικά βιβλία

Εταιρεία για την ανάπτυξη και τη δημιουργική απασχόληση των παιδιών (2004). *Μαζί: Παιδαγωγοί και γονείς στο διαπολιτισμικό σχολείο*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Μεθοδολογικός οδηγός ΕΡΑΤΩ (2011). Η αποδοχή της διαφορετικότητας στις προσχολικές δομές. Εκδόσεις Ντουντούμη

Ενδεικτικά βιβλία

Βαφέα Αναστασία (2000) *Το πολύχρωμο σχολείο. Μια εμπειρία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης μέσα από την τέχνη*. Εκδόσεις Νήσος.

Κωτσάκης, Δ., Μουρελή, Ε., Μπίμπου, Ι., Μπουτουλούση, Ε., Αλεξανδρή, Χ., Γκέσογλου, Ε., Καραμανώλη, Κ. Καρπούζα, Α. & Σπανοπούλου, Ε. (2010)

Αναστοχαστική Πράξη. Ο αποκλεισμός στο σχολείο.

Εκδόσεις Νήσος

Το βιβλίο αυτό αποτελεί προϊόν συνεργασίας μιας διεπιστημονικής ομάδας που αποτελείται από εκπαιδευτικούς από σχολεία της Θεσσαλονίκης και πανεπιστημιακούς από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, όπως και ειδικούς από το χώρο πρόληψης της ψυχικής υγείας. Αποτυπώνει με πολύ άμεσο και παραστατικό τρόπο τον αναστοχασμό της ομάδας αυτής πάνω στη μέθοδο που αναπτύχθηκε κατά την τετραετή λειτουργία της (από το 1996 ως το 2000).

Πιο συγκεκριμένα, οι συγγραφείς του βιβλίου και μέλη της Ομάδας Αναστοχαστικής Πράξης συνεργάστηκαν κατά την τετραετία αυτή με στόχο να αντιμετωπίσουν τις σχέσεις αποκλεισμού στα σχολεία των εκπαιδευτικών – μελών της Ομάδας και να συμβάλουν στην αποτροπή ή την ανατροπή τους. Κοινή παραδοχή της Ομάδας ήταν η οπτική για ένα σχολείο, στο κέντρο του οποίου δε βρίσκεται ούτε ο εκπαιδευτικός ούτε το παιδί ως άτομα, αλλά οι κοινωνικές σχέσεις που οδηγούν στη συγκρότησή τους ως πρόσωπα. Ως μέθοδο για την επίλυση προβλημάτων αποκλεισμού μέσα στην τάξη χρησιμοποίησαν την Αναστοχαστοχαστική Πράξη, μια έντονα βιωματική προσέγγιση. Η συνεργασία των μελών της Ομάδας συνεχίστηκε και τα χρόνια που ακολούθησαν (2001-2010) με στόχο πια την επεξεργασία της μεθόδου αλλαγής των σχέσεων που είχε αναπτυχθεί κατά την περίοδο λειτουργίας της Ομάδας στα σχολεία.

Στα τέσσερα κεφάλαια του βιβλίου συντίθενται και εναλλάσσονται η βιωματική προσέγγιση που χαρακτηρίζει την πρακτική της Ομάδας με θεωρητικές τοποθετήσεις, στο πνεύμα της πραξιακής ενότητας θεωρίας και πρακτικής. Έτσι, μετά από θεωρητικές προσεγγίσεις, παρουσιάζονται, εξετάζονται και σχολιάζονται συγκεκριμένες περιπτώσεις (ενδεικτικά παραδείγματα) σχέσεων αποκλεισμού στο σχολείο. Μέσα από αυτό το συνδυασμό φωτίζεται ο τρόπος με τον οποίο η Ομάδα κατανοεί και αντιμετωπίζει τα φαινόμενα του αποκλεισμού, μέσα στο πλαίσιο του αμοιβαίου καθορισμού των κοινωνικών σχέσεων των ατόμων από την επικοινωνία τους και της επικοινωνίας των ατόμων από τις κοινωνικές τους σχέσεις. Το πλαίσιο αυτό δίνει τη δυνατότητα στα μέλη της Ομάδας να φτάσουν στη διατύπωση υποθέσεων για το πώς μπορεί να συντελεστεί η αλλαγή των σχέσεων αποκλεισμού και να αναπτύξουν τη μέθοδο της Αναστοχαστικής Πράξης για την επίλυση των προβλημάτων μέσω της αλλαγής των σχέσεων μέσα στην τάξη με καταλύτη το δάσκαλο / τη δασκάλα.

Το βιβλίο αυτό συμβάλλει ουσιαστικά στη διεύρυνση της κατανόησής μας για τη θεωρία και την πρακτική της μάθησης των επαγγελματιών που δε στηρίζονται αποκλειστικά σε κάποιες τεχνικές γνώσεις (π.χ. εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, κτλ.). Προσπαθεί να αναδείξει το ρόλο του αναστοχασμού που ανατροφοδοτείται από τη θεωρία στην επαγγελματική πρακτική, εγχείρημα μάλλον σπάνιο για την ελληνική βιβλιογραφία. Μέσα από διαφωτιστικά ενδεικτικά παραδείγματα περιπτώσεων φωτίζει εξαιρετικά σύνθετα ζητήματα αναστοχασμού επαγγελματιών (εκπαιδευτικών της πράξης, ερευνητών, πανεπιστημιακών, ειδικών σε θέματα ψυχικής υγείας). Είναι ένα βιβλίο ιδιαίτερα χρήσιμο για επαγγελματίες που επιδιώκουν να ενισχύσουν τον αναστοχασμό τους στην έρευνα και την πρακτική τους.

ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Το Βιωματικό Σχολείο

www.biomatiko.gr/homepage.asp?ITMID=5

Το Βιωματικό Σχολείο είναι ένας εκπαιδευτικός οργανισμός που δραστηριοποιείται από το 1997, στο χώρο του σχεδιασμού και της υλοποίησης εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Κύριος σκοπός του είναι η ανταπόκριση στις εκπαιδευτικές ανάγκες μέσω της δημιουργίας προγραμμάτων και υπηρεσιών, που συντελούν αφενός στον εμπλουτισμό των γνώσεων του παιδιού και στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και αφετέρου στην ενίσχυση του εκπαιδευτικού έργου.

Σε μια πολυπολιτισμική και ετερόκλητη κοινωνία οι μαθητές βιώνουν έντονα τη διαφορετικότητα μέσα και έξω από τη σχολική τάξη. **Στόχος** του προγράμματος είναι να βοηθήσει τα παιδιά να: αποκτήσουν επίγνωση και αποδοχή των ομοιοτήτων και των διαφορών μεταξύ τους προαγάγουν την αυτοεκτίμησή τους και την εμπιστοσύνη στον εαυτό τους ξεπεράσουν στερεότυπα και προκαταλήψεις έχουν αμερόληπτη συμπεριφορά απέναντι σε όλους αποκτήσουν κίνητρα για συνεργασία και ομαδικότητα

ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ: ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΛΑΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ

Γεωργιάδης Φωκίων, Ζήσιμος Απόστολος, Ευσταθίου Ιωάννης

Τα Ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά Σχέδια Εργασίας (Ε.Ε.Σ.Ε.) στα πλαίσια του προγράμματος SOCRATES (Comenius δράση 1) εμπλέκουν τους μαθητές/μαθήτριες και τους εκπαιδευτικούς των χωρών-μελών σε θέματα πολιτισμού, εκπαίδευσης, αλλά και ισότητας, κοινωνικής συνείδησης και δικαιοσύνης. Μέσα από την ενασχόλησή τους αυτή οι μαθητές/ μαθήτριες και οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν τον πολιτισμό τους και τον πολιτισμό των «άλλων», γνωρίζονται μεταξύ τους και ανταλλάσσουν απόψεις.

«Μιλάμε την ίδια κουλτούρα. Μια συγκριτική ανάλυση παραμυθιών από την πολυπολιτισμική προοπτική.

"We Speak the Same Culture. A Comparative Analysis of Folk Tales. A Multicultural Perspective".

http://eacea.ec.europa.eu/llp/projects/public_parts/documents/com_133910_caft.pdf

Ευρωπαϊκό πρόγραμμα που στοχεύει να εισάγει παραμύθια από την Τουρκία, Ελλάδα, Εσθονία, και Σλοβακία στα νηπιαγωγεία των χωρών αυτών.

«Όλος ο κόσμος ένας κόσμος» Εκπαιδευτικό λογισμικό

<http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/Glossa/diapolitismikotita.html>

Η ανομοιογένεια του μαθητικού πληθυσμού ως προς τη γλώσσα, τη θρησκεία ή την εθνότητα αποτελεί εδώ και μερικές δεκαετίες πραγματικότητα για το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας. Η παρουσία «άλλων» σε διάφορες εκδοχές ετερότητας δεν είναι πια εξαίρεση αλλά βασικό χαρακτηριστικό της ελληνικής και κυπριακής κοινωνίας και τείνει όλο και περισσότερο να γίνει κανόνας. Μέσα σε αυτή τη νέα πραγματικότητα το σχολείο καλείται να αναλάβει ένα ανοιχτό σχέδιο δράσης που σχετίζεται με τις κοινωνικές αλλαγές και εισάγει διαδικασίες ανανέωσης, συνεισφέροντας στην ειρηνική αγωγή και βοηθώντας στην επίλυση συγκρούσεων. Το εκπαιδευτικό λογισμικό «Όλος ο κόσμος, ένας κόσμος» αποτελεί την υπερμεσική υλοποίηση μιας συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης, η οποία επιδιώκει να συμβάλει στην άμβλυνση των ξενοφοβικών τάσεων και να διαμορφώσει κριτικές αντιλήψεις, στάσεις και συμπεριφορές ανοιχτές στη διαφορετικότητα.

Αναπτύχθηκε υπό την αιγίδα του Εθνικού και Καποδοστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Τομέας Μαθηματικών και Πληροφορικής. Μεταπτυχιακό Τμήμα: Πληροφορική στην Εκπαίδευση

Υπεύθυνος Καθηγητής: Αριστοτέλης Ράπτης.
Συμβουλευτική και Παιδαγωγική Επίβλεψη: Αθανασία Ράπτη
Εκπόνηση: Αρχοντία Μαντζαρίδου
Εκπαιδευτικό λογισμικό «όλος ο κόσμος ένας κόσμος»
Δραστηριότητες διαπολιτισμικού διαλόγου
[Είναι αρκετά αυτά που γνωρίζεις για τη Δημοκρατία;\(παιχνίδι\)](#)
[Παραμύθι - Rajat το ελεφαντάκι](#)
[Πολιτισμική Κιβωτός](#)

Παραμύθι, μουσική και διαφορετικότητα

[Sisoudo: ένα παραμύθι για την διαφορετικότητα](#)

Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας & Γενική Γραμματεία Νέας Γενίας

"Πιλοτικό εργαστήριο χρήσης εκπαιδευτικών ψηφιακών κόμικς σε μαθητές δευτεροβάθμιας με θέμα την ισότητα των δύο φύλων"

www.etpe.gr/extras/download.php?type=proceed&id=1503

Με τη βοήθεια ενός ψηφιακού εκπαιδευτικού εργαλείου, διεξήχθη ένα πιλοτικό εργαστήριο χρήσης ψηφιακών κόμικς σε μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, προτείνοντας μια νέα εκδοχή παραγωγής λόγου η οποία βασιζόταν σε γραπτά κείμενα, σε εικόνες και στη μεταξύ τους διάδραση μέσω της τεχνολογίας. Οι μαθητές μαθαίνουν πώς να χρησιμοποιούν την τεχνολογία, βλέπουν την ταινία «Επάγγελμα γυναίκα», έρχονται σε διάλογο για θέματα φύλου και δημιουργούν κόμικς.

ΙΣΟΤΗΤΑ ΦΥΛΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΕΑΕΚ

ΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - Εγχειρίδιο για το διδακτικό προσωπικό των νηπιαγωγείων

Διαδικτυακή πηγή

http://www.isotita-epaeek.gr/ipostiriktiko_iliko.htm

Ταυτότητα

Γενικές οδηγίες και προτάσεις για παιχνίδι μέσα στο νηπιαγωγείο που αφορούν την άμβλυση των στερεοτύπων φύλου και την προώθηση της ισότητας.

Περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες

Γνωριμία με τον εαυτό μας και τα άλλα παιδιά

Συναίσθημα και φύλο

Ρόλοι των δύο φύλων στην οικογένεια

Δραστηριότητες/παιχνίδια και φύλο

Άμβλυση στερεοτύπων που σχετίζονται με το επάγγελμα, την τέχνη, τον πολιτισμό, την ιστορία, τον αθλητισμό, τα ΜΜΕ

Ανίχνευση και περιορισμό προκαταλήψεων σχετικών με το φύλο που εμφανίζονται στην παιδική λογοτεχνία.

Παρατίθενται επίσης δύο θεματικές προσεγγίσεις

Τα παιδιά στην αρχαία Ελλάδα

Άνθρωποι στη δουλειά

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Νηπιαγωγείο

Στόχοι

Η προώθηση της ισότητας των φύλων σε παιδιά νηπιαγωγείου

Μέθοδος

Παιχνίδι, εικαστικά, κολάζ, θεατρικό παιχνίδι, επισκέψεις σε Μουσεία

Οδηγίες

Δίνονται λεπτομερείς οδηγίες σε κάθε θεματική όσον αφορά τους στόχους και τη διαδικασία

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΟΧΙ

Αξιολόγηση

Στη διάρκεια του προγράμματος καθώς και κατά την περάτωσή του η νηπιαγωγός παρακολουθεί την πορεία του κάθε παιδιού χωριστά και αξιολογεί τον εαυτό της και τη διαδικασία.

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε πιλοτικά σε νηπιαγωγεία των Ιωαννίνων και της Θεσσαλονίκης

Παρατηρήσεις

Επιδιώκεται η συνεργασία της νηπιαγωγού με την οικογένεια.

Δίνονται διαθεματικές συνδέσεις του υλικού με τα μαθήματα.

Απλό και εύκολο στην εφαρμογή του υλικό.

Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για την προώθηση της ισότητας των φύλων στο σχολείο: Βιβλίο - εγχειρίδιο για τους/τις εκπαιδευτικούς (2007)

Μαραγκουδάκη Ελένη

ΕΠΕΑΕΚ II-2000-2006 – Μέτρο 4.1 – Ενέργεια 4.1.1 "Προγράμματα υποστήριξης αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης γυναικών" – Κατηγορία Πράξης 4.1.1.δ "Παραγωγή βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού για την εισαγωγή θεμάτων σχετικά με τα φύλα στην εκπαιδευτική διαδικασία"

Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://repository.edulll.gr/1442>

Ταυτότητα

Ολοκληρωμένη παρέμβαση που περιλαμβάνει θεωρητικό υλικό και 70 ασκήσεις (φύλλα εργασίας) για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι παρεμβάσεις αυτές εστιάζουν στην ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και των παιδιών σε σχέση με την ισότητα των δύο φύλων.

Το υλικό απαρτίζεται από πέντε ενότητες: Α) Αυτογνωσία / αυτοσυνείδηση και ταυτότητες φύλου, Β) Φύλο, δημοκρατία και ιδιότητα του πολίτη, Γ) Τα δύο φύλα και η σύγχρονη οικογένεια, Δ) Πολυπολιτισμικότητα και φύλο και Ε) Πόλεμος και Ειρήνη.

Στόχος

Στόχος του προγράμματος αυτού είναι να ευαισθητοποιήσει τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές σε σχέση με την ισότητα των δύο φύλων και την αλλαγή στάσεων σε θέματα ισότητας φύλων μέσα στις σχολικές τάξεις.

Μέθοδος

Παρεμβατικές ασκήσεις που γίνονται κατά τη διάρκεια της διδακτικής ώρας, υπάρχουν και θέματα που συνδέονται με την διδακτέα ύλη των μαθημάτων.

Οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς. Λεπτομερέστατες και σαφείς οδηγίες προετοιμασίας για τους εκπαιδευτικούς

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΝΑΙ

Αξιολόγηση

Δεν έχουν δημοσιευτεί δεδομένα.

Παρατηρήσεις

Πολύ φροντισμένο και κατανοητό υλικό που καλύπτει όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Θίγει επίσης ζητήματα όπως είναι οι μονογονεϊκές οικογένειες, η ενδο-οικογενειακή βία, η σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών, οι διπλές ταυτότητες (η γυναίκα πρόσφυγας ή μετανάστρια), η πατρότητα και ο ανδρισμός.

Εύκολη πρόσβαση από το διαδίκτυο.

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ισότητα των φύλων στην εκπαίδευση από την υπεύθυνη του έργου:

Μαραγκουδάκη, Ε. (2007). Δοκίμια: Εισαγωγή θεμάτων για την προώθηση της ισότητας των φύλων στην εκπαιδευτική διαδικασία. ΕΠΕΑΕΚ III. <http://hdl.handle.net/10795/1428>
<http://repository.edulll.gr/1428>

Μαραγκουδάκη, Ε. (2007). Προσχολική Αγωγή: Επιστημονικά άρθρα και σχετικές έρευνες σχετικά με τα φύλα στην εκπαιδευτική Διαδικασία. ΕΠΕΑΕΚ III. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. <http://hdl.handle.net/10795/1501>
<http://repository.edulll.gr/1501>

Μαραγκουδάκη, Ε. (2007). Φεμινισμός: Κείμενα ιστοσελίδων σχετικά με τα φύλα στην εκπαιδευτική διαδικασία. ΕΠΕΑΕΚ III. <http://hdl.handle.net/10795/1446>
<http://repository.edulll.gr/1446>

Μαραγκουδάκη, Ε. (2007). Φεμινισμός: Άρθρα ημερήσιου και περιοδικού τύπου σχετικά με τα φύλα στην εκπαιδευτική διαδικασία. παρόν τεκμήριο παρακαλούμε χρησιμοποιήστε τα παρακάτω αναγνωριστικά: <http://hdl.handle.net/10795/1443>
<http://repository.edulll.gr/1443>

Μαραγκουδάκη, Ε. (2007). Ανθρώπινα δικαιώματα: Οικογενειακό δίκαιο: Βιβλίο σχετικά με τα φύλα στην εκπαιδευτική διαδικασία. <http://hdl.handle.net/10795/1479>
<http://repository.edulll.gr/1479>

ΚΑΛΛΙΠΡΟΗ (2005-2007)

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Δράσεις Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο της Πράξης 4.1.1.β. «ΚΑΛΛΙΠΡΟΗ-Πρωθώντας την Ισότητα των Φύλων κατά τη μετάβαση από την Εκπαίδευση στην Αγορά Εργασίας: Δράσεις Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού»

<http://www.isotita.gr/index.php/links/c27/>

<http://kesyp.ker.sch.gr/index.php/2009-10-29-09-18-30/2009-10-29-09-20-49/230-2010-11-23-11-20-41>

Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ασκήσεων ευαισθητοποίησης σε θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού με την οπτική του φύλου. Το υλικό αυτό έχει παραχθεί μετά από τις εφαρμογές που έγιναν σε όλη τη χώρα.

Τα καταρτισμένα Στελέχη Σ.Ε.Π. των ΚΕ.ΣΥ.Π. και ΓΡΑ.Σ.Ε.Π. της Δευτεροβάθμιας Γενικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης, καθώς και των ΓΡΑ.ΣΥ της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης σχεδιάζουν και υλοποιούν μαζί με τους/τις εκπαιδευτικούς, που διδάσκουν Σ.Ε.Π. στις σχολικές μονάδες/δομές ΑΕΚ, δράσεις υποχρεωτικού χαρακτήρα, που αφορούν στη μετάβαση των δύο φύλων στην αγορά εργασίας και στη συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή. Οι συγκεκριμένες δράσεις είναι απαραίτητο να ενσωματωθούν στο μάθημα του Σ.Ε.Π. διευρύνοντας την οπτική του, έτσι ώστε να στοχεύει όχι μόνο στις εκπαιδευτικές επιλογές, αλλά και στις επιλογές ζωής, επιδιώκοντας τον αρμονικό συνδυασμό εργασίας και οικογένειας για τη μελλοντική γενιά εργαζομένων, συντρόφων και γονιών.

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Γυμνάσιο και Λύκειο

Στόχος

Οι κεντρικοί στόχοι των σχολικών εφαρμογών είναι οι εξής:

Η διευκόλυνση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας καθώς και η προώθησή τους στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Η κριτική αμφισβήτηση και άρση των στερεοτύπων που επικρατούν για τα επαγγέλματα.

Η διεύρυνση των ταυτοτήτων φύλου, επιδιώκοντας την ενσωμάτωση τόσο στις γυναικείες όσο και στις ανδρικές ταυτότητες αξιών, αντιλήψεων και συμπεριφορών που έως τώρα θεωρούνταν τυπικά ότι συνδέονται με το ένα φύλο μόνο.

Η διεύρυνση και βελτίωση των επαγγελματικών οριζόντων των ανδρών και των γυναικών (με πιθανό αποτέλεσμα, ανάμεσα σε άλλα, την ένταξη των γυναικών σε παραδοσιακά «ανδρικά» επαγγέλματα και των ανδρών σε παραδοσιακά «γυναικεία»).

Η απόκτηση εκ μέρους και των αγοριών και των κοριτσιών δεξιοτήτων και συμπεριφορών που ενσωματώνουν τις έννοιες της φροντίδας και της ενασχόλησης με την οικογένεια κατά τις διαδικασίες μετάβασης από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας

Μέθοδος

Υπάρχουν στο διαδίκτυο κείμενα καλών πρακτικών και εγχειρίδια ασκήσεων, παιχνίδια ρόλων, και περιγραφές δράσεων στα γραφεία ΣΕΠ και ΓΡΑΣΕΠ. Οι δράσεις των σχολικών εφαρμογών περιλαμβάνουν σχολικές δραστηριότητες διάρκειας 4-5 διδακτικών ωρών με ποικίλη μεθοδολογία.

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Ως προς τη θεματική τους, οι ασκήσεις αφορούν, κυρίως, στα εξής:
Στερεότυπα & διακρίσεις φύλου
Αυτογνωσία & επαγγελματικό προσανατολισμό
Δεξιότητες «φροντίδας»
Συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής

Οδηγίες

Υπάρχουν γενικές οδηγίες

Αναστοχαστικές ερωτήσεις-ΟΧΙ

Αξιολόγηση-

Δίνονται οδηγίες για την αξιολόγηση

Παρατηρήσεις

Εκτενέστατο υλικό για την εφαρμογή προγραμμάτων Σ.Ε.Π με την οπτική του φύλου.

Ασκήσεις για την Ισότητα των Φύλων στο πλαίσιο της Φυσικής Αγωγής μπορείτε να βρείτε στο πρόγραμμα

ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

Από τα σπορ στην καθημερινή ζωή

Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι

Διαθέσιμο από την ιστοσελίδα

<http://hdl.handle.net/10795/1388>

<http://repository.edulll.gr/1388>

Ασκήσεις για την ισότητα των φύλων και την **Ταυτότητα** φύλου για παιδιά νηπιαγωγείου μπορείτε να βρείτε στο βιβλίο

Derman-Sparks (2005). Καταπολεμώντας τις προκαταλήψεις.

Μεμονωμένες ασκήσεις για την ισότητα φύλων για παιδιά Δημοτικού μπορείτε να βρείτε στο βιβλίο:

Σοφία Τριλίβα, Τάνια Αναγνωστοπούλου, Σοφία Χατζηνικολάου (2008)

Ούτε καλύτερος, ούτε χειρότερος, αλλά διαφορετικός!

Εκδόσεις Gutenberg

ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Συμβούλιο της Ευρώπης. Θρησκευτική ετερότητα και διαπολιτισμική εκπαίδευση: ένα βοήθημα για τα σχολεία

Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.pi-schools.gr/lessons/religious/europ_diast/thr_eterot_diap_ekp.doc

Οδηγός διαπολιτισμικής μάθησης με εστίαση στη θρησκευτική ετερότητα. Ο Οδηγός αποτελείται από 5 μέρη:

Μέρος I. Η θεωρητική και εννοιολογική βάση της θρησκευτικής ετερότητας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης- σε αυτό το μέρος περιγράφεται η θρησκευτική διάσταση στην διαπολιτισμική εκπαίδευση και αναλύονται βασικές έννοιες θρησκευτικής και πολιτισμικής ετερότητας

Μέρος II. Εκπαιδευτικές συνθήκες και μεθοδολογικές προσεγγίσεις- σε αυτό το μέρος γίνεται εκτενέστατη αναφορά στις μεθοδολογίες και πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν στο σχολείο, αναφέρονται οι εξής εκπαιδευτικές προϋποθέσεις - η συνεργατική μάθηση, η δημιουργία 'ασφαλής' χώρου για την αυτο-έκφραση, Η χρήση της «αποστασιοποίησης» και της «εξομοίωσης» και η Ενσυναίσθητική επικοινωνία. Επιπλέον περιγράφονται με λεπτομέρεια οι εξής μαθησιακές προσεγγίσεις- Η φαινομενολογική προσέγγιση, Η ερμηνευτική προσέγγιση, Η διαλεκτική προσέγγιση και η συνκειμενική προσέγγιση

Μέρος III. Θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και θρησκευτικής ετερότητας για το σύνολο του σχολείου- σε αυτό το μέρος περιγράφεται με λεπτομέρεια η προώθηση και αποτίμηση της θρησκευτικής ετερότητας σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα

Μέρος IV. Πρακτικά παραδείγματα - Το τμήμα αυτό του βοηθήματος περιλαμβάνει πρακτικά παραδείγματα από σχολεία όλης της Ευρώπης. Τα παραδείγματα αυτά διαφέρουν προφανώς πολύ μεταξύ τους και αντικατοπτρίζουν τις διαφορές των εκπαιδευτικών συστημάτων και των δομών των κρατών μελών, την ιστορία και τις παραδόσεις τους και τη θρησκευτική και πολιτισμική τους σύνθεση.

Μέρος V: Βιβλιογραφικές και άλλες αναφορές- σε αυτό το τελευταίο μέρος παρατίθεται η βιβλιογραφία, βιβλία και πηγές διδασκαλίας και το γλωσσάρι.

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Όλες οι βαθμίδες

Οδηγίες

Δίνονται γενικές οδηγίες για τις μεθόδους και πιο συγκεκριμένες οδηγίες για τις ασκήσεις

Αναστοχαστικές ερωτήσεις Όχι

Αξιολόγηση

Οι ασκήσεις έχουν εφαρμοστεί και υπάρχει αναφορά στην ποιοτική αξιολόγηση. Οι ασκήσεις δεν έχουν αξιολογηθεί από τους συντελεστές του προγράμματος ως " καλές πρακτικές".

Παρατηρήσεις

Το εγχειρίδιο στηρίζεται σε μια διαπολιτισμική προσέγγιση. Οι ασκήσεις είναι ενδεικτικές δεν έχουν αξιολογηθεί ως καλές πρακτικές. Αφορούν θρησκευτικές παραδόσεις σε χώρες της Ευρώπης.

Μάριος Κουκουνάρας-Λιάγκης (2009)

Ο θεός ο δικός μου, ο δικός σου. Πολιτισμός, εκπαίδευση, ετερότητα. Έρευνα για τη διαπολιτισμική επικοινωνία.

Εκδόσεις Γρηγόρη

Πρόκειται για Θεατροπαιδαγωγικό Πρόγραμμα με θέμα τη θρησκευτική ετερότητα που διεξήχθη σαν μέρος διδακτορικής διατριβής σε Λύκεια της Θεσσαλονίκης και της Θράκης.

Βαθμίδα εκπαίδευσης

Λύκειο

Στόχος ήταν η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας ενός Θεατροπαιδαγωγικού Προγράμματος στις στάσεις των μαθητών σε ζητήματα θρησκευτικής ετερότητας

Μεθοδολογία

Εκπαιδευτικό Θέατρο και συνοδευτικό εκπαιδευτικό υλικό

Οδηγίες. Δίνονται οδηγίες στους εκπαιδευτικούς τόσο για το θεατρικό μέρος όσο και για τον τρόπο χρήσης του υλικού στην τάξη

Αναστοχαστικές ερωτήσεις ΝΑΙ

Αξιολόγηση. Το πρόγραμμα αξιολογήθηκε σαν μέρος διδακτορικής έρευνας και αναφέρονται θετικά αποτελέσματα.

Παρατηρήσεις. Απαιτείται μεγάλη εμπειρία από τον εκπαιδευτικό που θα το εφαρμόσει, είναι επιθυμητή η συμβολή εξειδικευμένου θεατροπαιδαγωγού.

ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Δεν εντοπίστηκαν στοχευμένα προγράμματα παραγωγής υλικού ευαισθητοποίησης στην αναπηρία.
Στην αγγλική γλώσσα μπορείτε να δείτε το υλικό του προγράμματος

« Όλοι διαφορετικοί όλοι ίσοι »

All equal all different KS1 Early years

Disability equality resource pack

A guide for practitioners and teachers

Published by Disability Equality in Education & United Kingdom Disability Forum for European Affair.

April 2004

http://www.worldofinclusion.com/res/alleg/All_Equal_All_Different_Teachers_guide_Text_Only.doc

Ένα ολοκληρωμένο υλικό στην αγγλική γλώσσα για τους εκπαιδευτικούς σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες στο νηπιαγωγείο για την ένταξη παιδιών με αναπηρία.

Ενδεικτικές θεματικές:

Με ποιον τρόπο συζητάμε την αναπηρία με τα παιδιά

Τρόποι αντιμετώπισης της αναπηρίας στα παραμύθια.

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις για τα ανάπηρα άτομα.

Με ποιον τρόπο επικοινωνούμε με άτομα που δεν βλέπουν ή δεν ακούν

Καλοί τρόποι συμπεριφοράς στα άτομα με αναπηρία.

Πώς να εισάγουμε μια ενταξιακή πολιτική στην τάξη μας.

Επιτραπέζιο παιχνίδι με εμπόδια και λύσεις στην προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία στην καθημερινή τους ζωή.

Επίσης, πληροφοριακό υλικό και μεμονωμένες ασκήσεις στα ελληνικά μπορείτε να βρείτε:

Συμβούλιο της Ευρώπης

COMPASS (2002)

Ένα εγχειρίδιο εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για νέους και νέες

Ελληνική μετάφραση (2010) διαθέσιμη από

http://www.arsis.gr/2010_09_05%20compass.pdf

Πληροφορίες και απλές ασκήσεις για την επίλυση συγκρούσεων σε παιδιά ηλικίας από Νηπιαγωγείο μέχρι και Γυμνάσιο μπορείτε να βρείτε στο εκπαιδευτικό υλικό

Χατζηχρήστου, Χ. (2011).

Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο –

Αθήνα: Gutenberg

Ασκήσεις για παιδιά με αναπηρία και μειωμένες κινητικές δεξιότητες μπορείτε να βρείτε στο πρόγραμμα

ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

Από τα σπορ στην καθημερινή ζωή

Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι

Διαθέσιμο από την ιστοσελίδα

<http://repository.edulll.gr/1388>

Σοφία Τριλίβα, Τάνια Αναγνωστοπούλου, Σοφία Χατζηνικολάου (2008)

Ούτε καλύτερος, ούτε χειρότερος, απλά διαφορετικός!

Εκδόσεις Gutenberg

ΨΥΧΙΚΗ ΑΣΘΕΝΕΙΑ

«ΑΝΤΙ-ΣΤΙΓΜΑ» - Πρόγραμμα κατά του Στίγματος των Ψυχικών Διαταραχών

Οικονόμου – Λαλιώτη, Μ., Χαρίτση, Μ., Λουκή, Ε.
Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής
www.epipsi.gr/about/Dimosiefsis/NON_GREEK/a4.php

Το πρόγραμμα αυτό είναι η μοναδική δράση που εντοπίστηκε σχετικά με την ευαισθητοποίηση παιδιών σε θέματα προκαταλήψεων, στερεοτύπων, διακρίσεων και κοινωνικό αποκλεισμό προς τα άτομα που πάσχουν από ψυχικές ασθένειες. Οι δράσεις περιλαμβάνουν ενημέρωση των μαθητών σε σχολεία της Αθήνας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα)

«Αναμόρφωση νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων», «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών» στο πλαίσιο των Αξόνων Προτεραιότητας 1, 2, 3, του Επιχειρησιακού Προγράμματος «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» 2007-2013

http://www.edulll.gr/?page_id=7

<http://www.edulll.gr/?p=1783>

Εκπαίδευση εκπαιδευτικών και αναμόρφωση προγραμμάτων στις θεματικές πολιτισμού και σχολική και κοινωνική ζωή.

Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (2010).

Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών για ευάλωτες ομάδες.

Αθήνα. www.scribd.com/doc/52779030/E-K-O

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Ταινία «Οι μικροί άλλοι» του Νίκου Δροσάκη

<http://tabula-rasa.gr/the-little-others>

Το ντοκιμαντέρ έχει για θέμα τα παιδιά που τυχαίνει να είναι και μετανάστες ταυτόχρονα. Η κάμερα βλέπει τον κόσμο μέσα απ' τα μάτια τους, και προσπαθεί να ανακαλύψει την ψυχοσύνθεση και τον κοινό κώδικα όλων των παιδιών, το μοναδικό δυναμικό κόσμο τους, αλλά κι αυτή τη δύναμη που τροφοδοτεί ο φόβος, η ελπίδα για το μέλλον και το όνειρο ενός πολύχρωμου κόσμου, χωρίς «τοιχούς», που να αποδέχεται τη διαφορετικότητα. Η ταινία καταγράφει τα μέσα που χρησιμοποιούν οι «μεγάλοι» για να αντιστρέψουν και να αναστείλουν τη δυναμική του όμορφου κόσμου των παιδιών. Εκπρόσωποι οργανώσεων, οργανισμών, εκπαιδευτικών και μεταναστευτικών φορέων περιγράφουν το φαινόμενο από νομική, κοινωνική και ψυχολογική πλευρά, προτείνοντας ταυτόχρονα και λύσεις. Η ταινία έρχεται να καλύψει ένα κενό στην κινηματογραφική καταγραφή και ανάλυση του φαινομένου «παιδιά μετανάστες/παιδιά μεταναστών». Η παραγωγή είναι του Οργανισμού Tabula Rasa.

Ντοκιμαντέρ - Τσιγγάνοι καταυλισμού Ν. Αλικαρνασσού"

Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://metamorphosesproject1.blogspot.com>

Οι Μεταμορφώσεις είναι αστική εταιρεία, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με έδρα το Ηράκλειο Κρήτης. Από το 2004, έχει την επιμέλεια του προγράμματος "Καταγράφω την πραγματικότητά μου/ through my eyes". Με τα σχέδια που υλοποιούνται στο πλαίσιο του προγράμματος, δίνεται η δυνατότητα σε ομάδες που διαφοροποιούνται από τις πλειοψηφίες ως προς την εμφάνιση, τα ήθη, τις πεποιθήσεις ή τη συμπεριφορά, να "μιλήσουν" οι ίδιοι για τον εαυτό τους και για τον τρόπο που αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα, χρησιμοποιώντας ως εργαλεία την Τέχνη και τις νέες Τεχνολογίες. Έχουν γίνει προβολές του ντοκιμαντέρ αυτού σε σχολεία και οι αξιολογήσεις των δράσεων αυτών υποδεικνύουν ότι η Τέχνη και ιδιαίτερα εξωλεκτικές μορφές της, αποτελούν πολύ αποτελεσματικό μέσο προκειμένου να αναπτυχθεί ένας διάλογος, ιδιαίτερα διαπολιτισμικός. Η γνωριμία με το διαφορετικό φαίνεται πως μειώνει το φόβο και τις αποστάσεις που βάζουμε όταν βρεθούμε απέναντι σε οτιδήποτε άγνωστο, και η Τέχνη φαίνεται να διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ της πλειοψηφίας και ομάδων που δεν έχουν άμεση καθημερινή επαφή.

"Ειρήνη"

Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.youtube.com/watch?v=WQJhuAfVTqo&feature=plcp>

<http://www.youtube.com/unhcrgreece>

Ταινία κινουμένων σχεδίων για την ιστορία ενός παιδιού πρόσφυγα. Για παιδιά (5-8 ετών)

Virtual School

Ξανθή Αλμπανάκη-Εκπαιδευτικός Θεολόγος

<http://blogs.sch.gr/speaker/>

Σε μια προσπάθεια το μάθημα των θρησκευτικών να γίνει πιο σύγχρονο και ελκυστικό στην τάξη δημιουργήθηκε αυτό το blog. Απευθύνεται σε μαθητές, εκπαιδευτικούς, και γονείς. Το blog περιέχει θέματα και υλικό που μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια του μαθήματος καθώς και επίκαιρα θέματα.

Υπάρχουν οι εξής ασκήσεις/ θεματικές

Αρχείο της Κατηγορίας Interactive games

1. Ταξίδι φυγής - Διαδραστικό παιχνίδι για τη Μετανάστευση

Πρωτότυπος και βιωματικός τρόπος προσέγγισης της μετανάστευσης. Τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα μέσα από το διαδραστικό περιβάλλον του παιχνιδιού να βιώσουν συναισθηματικές καταστάσεις, να καταστρώσουν σχέδια δράσης και να εμπλακούν ενεργά στο φαινόμενο της Μετανάστευσης ενώ μπορούν και να αποθηκεύουν το παιχνίδι και να συνεχίσουν την άλλη φορά.

2. Διαπολιτισμικό ηλεκτρονικό ανθολόγιο ποίησης

Λαμβάνοντας υπόψη τη σύνθεση του μαθητικού δυναμικού στα ελληνικά σχολεία και την παρουσία αλλοδαπών και παλιννοστούτων μαθητών, το παρόν project επικεντρώθηκε στη διαπολιτισμική προσέγγιση της λογοτεχνίας, ενσωματώνοντας ποιήματα τόσο από την Ελλάδα, ως χώρα υποδοχής, όσο από τις χώρες προέλευσης των αλλοδαπών και παλιννοστούτων μαθητών. Σαν τελική δραστηριότητα οι μαθητές έπρεπε να δημιουργήσουν ένα ηλεκτρονικό ανθολόγιο με ποιήματα που επέλεξαν, ενώ υπήρχε η δυνατότητα να απαγγέλλουν τα κείμενα στη ρωσική, την αλβανική ή την αγγλική.

Τα ποιήματα που χρησιμοποιήθηκαν ανά θέμα ήταν τα εξής:

Αγάπη. ΑΛΒΑΝΙΑ Flutura Acka *Oblivion*, ΡΩΣΙΑ Marina Tsvetaeva *You who loved me with the falseness*, ΕΛΛΑΔΑ Nikeforos Vrettakos *Without you*

Μνήμη. ΑΛΒΑΝΙΑ Lindita Arapi *Memory*, ΡΩΣΙΑ Alexander Pushkin *The name*, ΕΛΛΑΔΑ Andreas Embiricos *Winter Grapes*

Ελευθερία. ΑΛΒΑΝΙΑ Martin Camaj *A Bird Languishes*, ΡΩΣΙΑ Regina Derieva *I Don't Feel At Home Where I Am*, ΕΛΛΑΔΑ, Constantine Cavafis, *The city*

Φύση. ΑΛΒΑΝΙΑ Migneni *Autumn on parade*, ΡΩΣΙΑ Anna Akhmatova *The Sentence*, ΕΛΛΑΔΑ Odysseus Elytis *Laconic*

Ποίηση. ΑΛΒΑΝΙΑ Ismael Kadare *Poetry*, Rita Petro *To a poet*, ΡΩΣΙΑ Regina Derieva *A Poem*, ΕΛΛΑΔΑ Yannis Ritsos *Necessary explanation*

3. Ανθρώπινα δικαιώματα διδασκαλία με κόμικς και δικαιώματα και γυναίκα στο Αφγκανιστάν- Η φυλακή της μπούργκας

4. Σωστό ή λάθος; Ρατσισμός και διαπολιτισμική εκπαίδευση

Ποιές απόψεις έχουν οι μαθητές μας για τους μετανάστες; Ανακαλύψτε το μέσα από ένα διασκεδατικό, διαδραστικό παιχνίδι.

5. Διαδραστικός χάρτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης μέσω του StatPlane

Εξερευνήστε αυτό το διαδραστικό χάρτη μέσω StatPlanet: <http://www.sacmeq.org/statplanet/>. Μία σύντομη οπτική εξερεύνηση του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ) από την Έκθεση Ανθρώπινης Ανάπτυξης του 2009 χάρη σε διαδραστικούς χάρτες και γραφήματα. Εξετάζει την πάροδο του χρόνου και σε παγκόσμιο επίπεδο. Ξεκινά με την εστίαση σε μερικές χώρες που παρουσιάζουν σημαντικές θετικές αλλαγές στο

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

HDI την πάροδο του χρόνου καθώς και την υψηλή HDI Επιλέγετε χώρα και κατόπιν κατηγορία I-εκπαίδευση, υγεία, ανθρώπινα δικαιώματα.

6. Children of the World

Φωτογραφίες παιδιών από πολλά μέρη του κόσμου.

7. How «Merry Christmas» is said .....

Πως λέμε Καλά Χριστούγεννα σε πολλές γλώσσες

8.. Θρησκεία- Διδασκαλία μέσα από την τέχνη, αναφορές στον Ινδουισμό, Ιουδαϊσμό, Ισλάμ, Κινέζικη Θρησκεία, Κομφουκιανισμός και Ορθοδοξία

9. Το Σύμβολο της Πίστεως σε πολλές γλώσσες

Υπάρχουν επίσης τα ακόλουθα υλικά τα οποία δεν αξιολογήθηκαν λόγω της έλλειψης συνοδευτικού υλικού.

Ζυμαρχώρα

http://www.edutv.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=275&Itemid=93

Πρόκειται για βίντεο διάρκειας 1 μιση λεπτού με θέμα τα άσπρα και τα μαύρα ζυμαρία.

[Sisoudo: ένα παραμύθι για την διαφορετικότητα](#)

Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας & Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς

Κατάλογος βοηθητικού υλικού για τους εκπαιδευτικούς

Ακολουθεί ένας κατάλογος με πηγές άντλησης πληροφοριών για εξειδικευμένα ζητήματα.

Οδηγίες για συνεργασία με γονείς

Για παιδιά νηπιαγωγείου

Πρόγραμμα ΑΙΣΩΠΟΣ

Πηγή

Καμμένου Αθηνά & Αναγνωστοπούλου Λένα (2011)

ΟΙ σχέσεις μεταξύ παιδαγωγών, οικογενειών και παιδιών. Στο βιβλίο

Μεθοδολογικός οδηγός ΕΡΑΤΩ. Η αποδοχή της διαφορετικότητας στις προσχολικές δομές.

Εκδόσεις Ντουντούμη

Derman-Sparks Louise (2005)

Καταπολεμώντας τις προκαταλήψεις. Παιδαγωγικά εργαλεία.

Επιστημονική επιμέλεια Αναστασία Χουντουμάδη

Έκδοση Κέντρο Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης “ Σχεδιά”

Για παιδιά δημοτικού

Anna Aluffi Pentini (2005)

Διαπολιτισμικό εργαστήριο. Υποδοχή, επικοινωνία και αλληλεπίδραση

σε πολυπολιτισμικό εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Εκδόσεις Ατραπός

Οδηγίες για τη δημιουργία ενταξιακού πλαισίου στη σχολική τάξη

Βαρνάβα-Σκούρα Τ. (2008)

Παιδαγωγικές δράσεις και διδακτικές προσεγγίσεις σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον
Το παράδειγμα του 132ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών
Εκδόσεις Ντουντούμη

COEHLO Elisabeth (2007)

Διδασκαλία και μάθηση στα πολυπολιτισμικά σχολεία.
Επιμέλεια: Ευαγγελία Τρέσσου- Σούλα Μητακίδου
Εκδόσεις Επίκεντρο

Στόχος είναι η πληροφόρηση των εκπαιδευτικών για τον τρόπο μάθησης και διδασκαλίας σε πολυπολιτισμικές τάξεις. Βασίζεται σε ένα μοντέλο ενταξιακού σχολείου που προέρχεται από το εκπαιδευτικό σύστημα του Καναδά.

Οι θεματικές του βιβλίου περιλαμβάνουν:

Ένα ενταξιακό σχολικό περιβάλλον

Μια ενταξιακή κοινότητα τάξης

Μια ενταξιακή προσέγγιση στη διδασκαλία

Αντιρατσιστική προσέγγιση στη διδασκαλία

Ένα ενταξιακό αναλυτικό πρόγραμμα

Τρόπους αξιολόγησης στα πολυπολιτισμικά σχολεία

Οδηγίες για εναλλακτική αξιολόγηση αλλόγλωσσων μαθητών

COEHLO Elisabeth (2007)

Διδασκαλία και μάθηση στα πολυπολιτισμικά σχολεία.
Επιμέλεια: Ευαγγελία Τρέσσου- Σούλα Μητακίδου
Εκδόσεις Επίκεντρο

Οδηγίες για αναγνώριση στερεοτύπων και σεξιστικής γλώσσας στα παιδικά βιβλία και τα σχολικά εγχειρίδια

Δέκα γρήγοροι τρόποι να αναλύσουμε τα παιδικά βιβλία για το σεξισμό και τον ρατσισμό

Derman-Sparks Louise (2005)

Καταπολεμώντας τις προκαταλήψεις. Παιδαγωγικά εργαλεία.

Επιστημονική επιμέλεια Αναστασία Χουντουμάδη

Έκδοση Κέντρο Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης “ Σχεδία”

Πρόγραμμα ΕΠΕΑΚ για την Ισότητα στην Εκπαίδευση

Υλικό για το Δημοτικό, το Γυμνάσιο και το Λύκειο

Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

http://www.isotita-epeak.gr/ipostiriktiko_iliko.htm

Οδηγίες και ενημέρωση για τον θεσμό του σχολικού διαμεσολαβητή στην καταπολέμηση της βίας και του εκφοβισμού στα σχολεία

Βάσω Αρτινοπούλου (2010)
Η σχολική διαμεσολάβηση.
Εκπαιδύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού.
Εκδόσεις Νομική βιβλιοθήκη

Οδηγίες για την ανεύρεση παιδικών βιβλίων σχετικών με τη διαφορετικότητα και τα δικαιώματα του παιδιού

Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2010)
Κατάλογος παιδικών βιβλίων για τα Δικαιώματα του Παιδιού με την οπτική της διαφορετικότητας
Βλέποντας τον κόσμο με διαφορετικά μάτια.
Εκδόσεις Ανατολικός

Τρόπος αντιμετώπισης ανάπηρων παιδιών και των γονέων τους

Αναφορές στη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι γονείς των παιδιών με αναπηρία και τρόποι αντιμετώπισης
Ελένη Φτιάκα (2008)
Πάμε για έναν καφέ
Εκδόσεις Ταξιδευτή

Πληροφορίες για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες
Χρυσή Χατζηχρήστου (2011)
Κοινωνική και συναισθηματική αγωγή.
Εκδόσεις Δαρδανός

Υλικό για τη διδασκαλία του Ολοκαυτώματος

Ελληνικό Εβραϊκό Μουσείο
www.jewishmuseum.gr

Ασκήσεις για την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών στη διαφορετικότητα και τις προκαταλήψεις

Άλκηστις (2008)
Μαύρη αγελάδα, άσπρη αγελάδα
Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση και Διαπολιτισμικότητα
Εκδόσεις Τόπος
Σελίδες 409-454

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Βασιλική Ρήγα (2010)

Εγχειρίδιο Διαπολιτισμικού Διαλόγου

Εταιρία για την Ανάπτυξη και τη Δημιουργική Απασχόληση του Παιδιού (ΕΑΔΑΠ)

Ασκήσεις αυτογνωσίας για ενηλίκους

Τσιάκαλος Γιώργος (2000)

Οδηγός αντιρατσιστικής εκπαίδευσης

Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

Κατατοπιστική εισαγωγή στον τρόπο δημιουργίας προκαταλήψεων και στιγματισμού των ομάδων

Οδηγίες για την αξιολόγηση εκπαιδευτικών παρεμβάσεων

Σοφία Τριλίβα & Αναγνωστοπούλου Τάνια (2008)

Βιωματική Μάθηση. Εκδόσεις Τόπος.

Οδηγίες για την εκμάθηση τεχνικών βιωματικής μάθησης και δυναμικών ομάδας

Συμβούλιο της Ευρώπης (2010). Compass. Ένα εγχειρίδιο εκπαίδευσης για νέους/νέες.
Σελίδες 38-65

Σοφία Τριλίβα & Αναγνωστοπούλου Τάνια (2008)

Βιωματική Μάθηση. Εκδόσεις Τόπος.

Βιβλιογραφία

Banks, J. A. (2010). Multicultural education: Characteristics and goals. In J.A. Banks & C. A. Banks (Eds.) *Multicultural education: Issues and perspectives* (7th ed., pp. 3-32). Boston, MA: Allyn & Bacon.

Mock, K. R. (1991). *Race Relations Training: A Manual and Resource Guide for Practitioners and Consultants*. Prepared for the Anti-racism Secretariat, Ontario Ministry of Citizenship.

Nuyaba, M. (2007). Train the Trainer Manual: A Resource for Mobilizing Communities. Hamilton's Center for Civic Inclusion. Retrieved from http://www.hcci.ca/pdfs/resource_pdf/Train_the_Trainer_Manual_A_Resource_for_Mobilizing_Communities_March2007.pdf

O'Mara, J. (2007). Experiential Learning in Diversity Training. *In The Handbook of Experiential Learning, Pfeiffer's Essential Tools* (p. 402). John Wiley & Sons, Inc.

Shirts, G. (2009). Train the Trainer: When Used For Diversity. Simulation Training Systems. Retrieved from <http://www.stsintl.com/business/Bafa-Diversity-10-01-09.pdf>

Silberman, M. (2007). *The handbook of experiential learning*. San Francisco, CA: Pfeiffer/John Wiley & Sons.

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πακέτο Υλικού

Ομάδα Έργου		
Συνολικός Υπεύθυνος Έργου	Μίλτος Παύλου	Κοινωνιολόγος-Νομικός, Διευθυντής i-RED
Επιστημονική Υπεύθυνη Έργου	Σοφία Τριλίβα	Επίκουρος Καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Κύρια ερευνήτρια	Αναστασία Αναγνωστοπούλου	Διεύθυνση Ινστιτούτου Ψυχολογίας και Υγείας
Ερευνητής	Αθανάσιος Μαρβάκης	Αναπληρωτής Καθηγητής Κλινικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Συντονιστής Καταγραφής	Δημήτρης Παρσάνογλου	Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Εργαστήριο Σπουδών Φύλου και Ισότητας
Ερευνητής	Μιχάλης Μεντίνης	Ph.D., Manchester Metropolitan University
Ερευνήτρια	Στέλλα Μπουχούνα	M.Sc. Πτυχιούχος Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σχολικής-Εξελικτικής Ψυχολογίας, Α.Π.Θ.
Ερευνήτρια	Βασιλική Πλιόγκου	M.Sc.-Δρ. Επιστημών Αγωγής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Α.Π.Θ.
Ερευνήτρια	Όλγα Καλογερίδου	Καταγραφή διαδικτυακών πρακτικών